

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 9

Sept.

1952.

Pris 75 öre

NYA A-BOL.

RESINIT TEL. 101 91. VÄSTERVIK

VÄVBAKELIT

för kuggdrev, lager, bussningar, bult m. m.

BAKELITPLATTOR

för elektrotekniskt behov

VÄRMEPANNOR

för KOKS, OLJA, KOL

AB SVENSKA STREBELVERKEN

V Ä S T E R V I K

Ensamförsäljare:

AB Gustavsbergs Fabriker, Stockholm

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST

Upplandsgatan 9, Box 251

Telefon 144 99

GÄVLE

Utför metallgjutgods i alla rödgodslegeringar i styckevikter upp till 600 kg.

Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT.

Jeppssons Pälsvaruaffär

MÖLLEVANGSGATAN 31 B

Tel. 176 59

MALMÖ

Tel. 176 59

Stilfullt och välgjort arbete

Humana priser

AB Figeholms Bruk
Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

Kol och Koks - Ved
Byggnadsmaterial

A/B G. HAAK

Västervik

Telefon Gruppnummer 132 10

WESTERVIKS PAPPERSBRUKS

AKTIEBOLAG

RÅVAROR

för

WELLPAPPINDUSTRIEN

GAVLEVERKENS Gasspisar -
Vedspisar - Vattenvärmare

I modernaste konstruktion och arkitektur

Tackjärnsgjuteri — modellverkstad

Mek. verkstad — emaljverk

GAVLEVERKEN AB,
Gävle - Tel. 20043

Status

15:e årgången

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Särten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50

Kontrollmärkte,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:

Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

KONVALESCENTHEM

"Att verka för att få till stånd konvalescenthem i erforderligt antal" är en formulering som man hittar i riksförbundets målsättning allt sedan dess första begynnelse. Och parollen står fortfarande kvar i gällande handlingsprogram. För den kritiske programläsaren är det en hederssak att skaka dammet av gamla, nötta paroller och det ligger nära till hands att ställa frågan: Vad har nu gjorts under årens lopp för att skaffa de lungsjuka erforderliga konvalescenthem? Svaret blir kanske enklast, om man först summariskt återger några intryck från ett sammanträde med förbundsrepresentanter från hela landet i Stockholm detta år. Man får härvid en liten provkarta av initiativ, som tagits i olika delar av landet. Citerad passus ur förbundets tidigare stadgar — överförd till gällande förbundsprogram, om *konvalescenthem*, har ingalunda stannat på blotta papperet eller tappats bort i kongress- och mötesprat. Tvärtom fick man ett starkt intryck av att konvalescenthemsfrågan hållits levande, förts ut i praktisk handling och gett fruktbara resultat här och var i landet. Detta visar att den idédebatt och de reformkrav som förbundet gått i spetsen för inom tuberkulosvården är livskraftiga — det är också ett gott betyg åt våra förbundsmedlemmar landet runt. Våra föreningar har i flera fall sökt göra sitt bästa av möjligheterna på respektive orter. Vi vet alla, att det inte är lätt att bygga nu och nya ändamål och behov få ofta stå tillbaka i väntan på att det skall lättna med regleringar och andra svårigheter inom byggnadsbranschen. Trots detta har man lyckats få till stånd flera hem, ofta benämnda fritids- eller rekreationshem, semesterhem o. s. v. Sådana anläggningar stå nu färdiga att mottaga

gäster i Hallands, Blekinge, Kronobergs, Malmöhus och Kristianstads län. Utrymmet medger inte en utförlig redogörelse för alla intressanta detaljer omkring dessa anläggningars tillkomst. Men här något kort i allmänna drag. Som framhållits rör det sig här om nya ändamål eller behov — konvalescenthem för lungsjuka har bara funnits i Stockholm tidigare — och frågan stöter därför på många svårigheter, inte minst ekonomiska. Landsting, fonder och olika lånemöjligheter har emellertid anlitats för att skrapa ihop grundkapital och driftskostnader. I intet av de här nämnda fallen rör det sig om rena nybyggnader. Det är anläggningar, som tidigare använts för andra ändamål. Genom ombyggnader och reparationer har man så småningom fått byggnaderna i stånd att fylla nya funktioner: rekreations- och konvalescentvistelser för lungsjuka. Det rör sig i korthet om en försöksverksamhet i föreningarnas regi, att aktualisera och påvisa det sorgligt försummade behovet av konvalescenthem. Försöksverksamheten har hittills gett många erfarenheter. Som antytts har det varit svårt att finna en enhetlig beteckning på hemmen. Konvalescenthem är väl den lyckligaste, men det rör sig i själva verket om ett differentierat behov av vård- och rekreationsmöjligheter. Först dessa, som efter sjukhustiden behöver vila och rekreation utan att för den skull vara i direkt behov av sjukvård, tillfällig vistelse för "bostadslösa" i väntan på andra möjligheter, när familje- och miljöförhållanden gör att man inte kan återvända hem o. s. v. Sedan kan man tala om en mera speciell grupp av patienter, som återvänt till förvärvslivet och som bättre än många andra behöver vila och rekreation, särskilt under den s. k. semestertiden, men

har svårt att kunna åstadkomma detta i "öppna marknaden". Man har fått åtskilliga erfarenheter av dessa skiftande behov. En fattigvårdsstyrelse i en sydsvensk stad påpekade i ett sammanhang, hur fördelaktigt det var att kunna skicka konvalescenterna till ett av de här nämnda hemmen för god vård till en kostnad av cirka 7 kr. per dag mot en vida dyrbarare plats för cirka 35 kr., då inte direkt behov av den senare, dyrbarare, vårdplatsen förelåg. Det rör sig i korthet om ett skiftande behov av vård och rekreatjonsmöjligheter utanför den egentliga tuberkulossjukvårdens ram. Området är ännu så nytt och utforskat att man rör sig med ganska vaga begrepp om upptagningsområdenas lämpliga storlek, hur många hem som behövs, ekonomiska förutsättningar m. m. Trots detta har våra lokalföreningar, som dristigt gett sig i kast med problemen, lyckats över förväntan bra och även mött sympatier och hjälpsamhet på många håll. Av en preliminär utredning som förbundet gjort framgår att man ser högst olika på denna fråga i skilda delar av landet. En del län eller landstingsområden anse sig inte ensamma kunna lösa frågan. För att belägga ett konvalescenthem och svara för dess kostnader behövs samverkan mellan två eller flera län. Som exempel kan också nämnas, att Hallands Lungsjukas Centralförening på sitt hem kunnat mottaga ett betydande antal gäster, som inte är hemmahörande inom länet, bl. a. från Göteborg och Stockholm med omgivningar. Mindre landstingsområden synes i regel föredra att hyra platser på andra håll i landet. Som ett exempel kan också nämnas, att Stockholms län beviljar varje år anslag för rekreatjonsvistelser för omkring 250 konvalescenter av olika kategorier. I ett sådant fall synes behovet av ett eget konvalescenthem inom länet vara uppenbart.

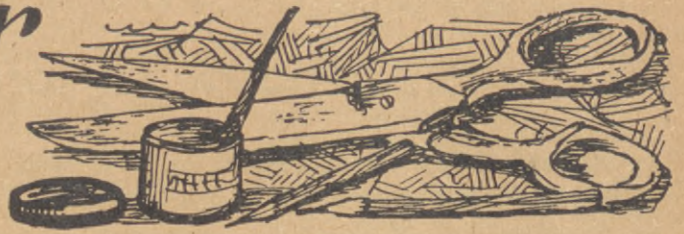
*

Den kritiske läsaren efterlyser självfallet mera enhetliga riktlinjer för den "byggnadsverksamhet" det här är fråga om. Konvalescentvården är en direkt fortsättning på den medicinska vården och följaktligen borde landstingen, som i regel stå som huvudmän för tuberkulossjukvården, också se till att det finns konvalescenthem eller erforderliga platser på sådana hem. Men det har, som framhållits, knappast varit möjligt att hittills få fram en enhetlig plan för hela landet. En sådan skulle, med de gjorda erfarenheterna i färskt minne och de svårigheter, som en längre tid rått på byggnadsmarknaden, troligen blivit en vacker skrivbordsprodukt utan större värde. Nu har vi i alla fall lärt oss en hel del av erfarenheterna och de lokala förutsättningarna ha blivit utslagsgivande. Man har sparat upp en lämplig byggnad här och var och så småningom fått den ändamålsenlig som konvalescent-

hem. På sina håll har man hyllat principen, att hellre göra något än att bara vänta och se. På andra håll har man velat lösa konvalescenthemsfrågan efter större och mera klart uppdragna riktlinjer och därför varit försiktiga med experiment i mindre skala. I stort är man nog enig om att konvalescenthemmen inte bör kopplas ihop direkt med sjukhusen utan bör ha en friare prägel — anstaltskaraktären har man åtskilligt av ändå. Hemmiljön böra karakterisera konvalescenthemmen i deras uppgift att bilda en övergång från sjukdom till hälsa, från sjukhus till normala relationer till medmänniskor, arbete och samhällsgemenskap. Namnfrågan vållar kanske en smula huvudbry. Ett landsting kan exempelvis ställa sig tveksam att lämna anslag till "semesterhem, fritidshem", eller "rekreatjonshem". Beteckningen *konvalescenthem* som officiellt namn bör emellertid kunna ge täckning för de olika möjligheter till eftervård, vila och rekreatjon, vilka här tidigare i korthet antytts. Att exempelvis sådana patienter, som kommer direkt från sjukhus för vila få komma i kontakt med förvärvsarbetande f. d. patienter, som vistas på hemmet under sin semester eller för tillfällig rekreatjon, torde inte behöva vålla miljösvårigheter. Snarare torde det vara stimulerande för nyligen sjukhusutskrivna att träffa kamrater i arbetslivet och få utbyta erfarenheter med dem. Man kan också tänka sig kombinationen konvalescenthem—inackorderingshem för konvalescenter, som beretts möjlighet att bevista arbetsträningsinstitut, där de geografiska möjligheterna är gynnsamma för en dylik kombination. Det rör sig ju i alla dessa fall om samma ursprungsklientel, och när man planerar ett konvalescenthem bör givetvis, inte minst ur ekonomisk synpunkt, alla möjligheter att hålla hemmet fullbelagt tillvaratagas. Socialvårdens kuratorer har också i stor utsträckning visat att deras klientel är i stort behov av de skiftande vård- och rekreatjonsmöjligheter konvalescenthemmen erbjuda. Under alla förhållanden rör det sig här om investeringar i anläggningar och byggnader på lång sikt, varför en noggrann planering är nödvändig. Den medicinska sidan av problemet får givetvis inte i något sammanhang fuskas bort och kategoribebyggelse eller isoleringstendenser för detta klientel bör man på alla sätt söka motarbeta. Det bör i det sammanhanget påpekas, att det egentliga bostadsproblemet för många tuberkulösa naturligtvis inte löses genom att bereda platser på konvalescenthem. Till det egentliga problemet med bostadsförsörjning, liksom frågan om konvalescenthem, få vi säkert anledning att återkomma.

Sutton Commarberg

MAN skriver I PRESSEN

"Inga svåra biverkningar av nyaste tbc-medicinen"
synes vara det omdöme den medicinska expertisen hittills kommit fram till enligt ett uttalande för *Stockholms-Tidningen* av docent Gunnar Lindgren i medicinalstyrelsen. Det gäller det nya medlet isonikotinsyrehydrazid, som blivit föremål för undersökning, verkställd av Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos:

Hittills har vi fått in rapporter från ett 50-tal patienter som deltagit i denna undersökning i Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos regi, fortsätter docent Lindgren.

En grupp har behandlats med det nya medlet och en annan med de tidigare medicinerna PAS eller streptomycin. Det visade sig då, att de båda grupperna reagerade ungefär lika i terapeutiskt hänseende. I amerikansk litteratur har det t.ex. påpekats att isonikotinsyrehydrazid skulle åstadkomma en påfallande viktökning hos patienterna. Vår undersökning visade emellertid att patienterna i bägge grupperna ökade lika mycket.

I den mån man nu kan dra några slutsatser efter dessa första rapporter, kan man säga, att det senaste preparatet i varje fall inte är sämre än PAS och streptomycin. Ingenting talar dock ännu så länge för, att det skulle vara bättre.

De allvarliga biverkningar, som vi fruktade för efter användandet av isonikotinsyrehydrazid, har vi inte märkt något av. I en del fall observerades visserligen en temperaturförhöjning hos de patienter, som behandlats med det nya medlet, men den försvann efter ett par dagar.

Efter de erfarenheter, som vi hittills gjort, är det tydligt att patienterna med en viss framgång kan behandlas med det nya preparatet och med PAS och streptomycin jämsides. Försöken fortsätter alltså efter samma linjer som förut, slutar docent Lindgren.

Bättre bostäder skulle betyda mycket för tbc-vården
framhåller överläkare Bengt Gustafsson vid läns-sanatoriet i Sundsvall för *Sundsvalls Tidning*. Tillgång till ljusare och rymligare bostäder är viktigt för alla lungsjuka, som redan från början av olika skäl tvingas att sköta sig hemma eller som efter sanatorievistelsen återvänder hem till de sina. I många fall måste man kvarhålla patienter längre än önskvärt på sanatoriet på grund av dåliga bostäder, säger doktor Gustafsson, som belyser olika konsekvenser av rådande missförhållanden:

Återfall kan många gånger bero just på de dåliga bostäderna, förklarar dr Gustafsson vidare. Bostaden kan i och för sig själv

vara osund, alltså mörk, fuktig och kall, eller också — och detta är tyvärr alltför vanligt — kan den vara alldeles för trång, om nu familjen är stor. Den sjuke, som efter sanatorievistelsen skall vårdas i hemmet, kan på så sätt icke få den vård och icke heller den vila det lugn och ro, han behöver för att bli frisk, om flera familjemedlemmar måste trängas på små utrymmen. Att genomföra den från sjukhusvistelsen inlärd rutin m. m. blir under sådana förhållanden oerhört svårt, särskilt som detta även eljest kräver stor viljestyrka och energi.

I många fall har vi också på sanatoriet kvarhållit patienter längre tid än vad vi skulle ha gjort, om deras bostadsförhållanden hemma varit bättre. Man måste i detta sammanhang också tänka på, att en som ligger sjuk hemma och icke är fri från baciller, utgör en risk för sin omgivning och att denna risk givetvis blir större allt eftersom bostaden är liten och mörk.

Ett fint konvalescenthem i Skåne

för tbc-konvalescenter är resultatet av ett fruktbarande samarbete mellan Kristianstads läns Centralorganisation för lungsjuka och andra berörda intresseparter. Om invigningen av det nya hemmet skriver *Kristianstads läns Demokraten*:

Till invigningen hade inbjudits representanter för landstinget och Örskelljunga kommun, centraldispensärläkarna i Ängelholm och Broby, styrelserna för hemmet och centralorganisationen, entreprenörer m. fl.

Kontorist Martin Persson, Hässleholm, hälsade de närvarande välkomna och uttalade sin glädje över att hemmet nu står färdigt att ta emot de första gästerna. Martin Persson överlämnade ordet till riksdagsman Nestor Hammarlund, som intygade att kommitterade hade gjort ett förnämligt arbete och att man från landstingshåll är mycket nöjd med det sätt varpå konvalescenthemmet kommit till. Han förklarade hemmet invigt och överlämnade detsamma till styrelsen för hemmet. Det var landstingsman Gunnar Engkvist, Bjärnum, som i egenskap av ordförande i hemmets styrelse fick ta emot gåvobrevet som ett synbart bevis på att hemmet överlämnades.

Riksdagsman Engkvist betonade det goda arbete som gjorts innan hemmet stått färdigt. En speciell blomma överräckte han åt Martin Persson som varit den drivande kraften. Vidare hälsade talaren förestånderskan fröken Hagman välkommen och sade sig vara viss om ett gott samarbete mellan föreståndarinnan och styrelsen.

Efter riksdagsman Engkvists anförande följde visning av hemmet vars stora bibliotek, smakfulla inredning och möblering vittnade om många med varm hand skänkta gåvor. Efter visningen följde middag för de inbjudna.

NORDISKA TUBERKULOSFÖRBUNDEN

manar till fortsatt tbc-kamp

Tbc fortfarande folksjukdom — stöd åt den medicinska forskningen — försiktig värdering av nya läkemedel.

De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation med representanter från Danmark, Finland, Norge, Island och Sverige sammanträdde den 17 juli på Reykjalundur. Det var åter Island och det isländska tuberkulosförbundet, som, i likhet med då centralorganisationen bildades för några år sedan, stod för värdskapet. Som representanter för De Lungsjukas Riksförbund i Sverige deltog Einar Hiller och Alfred Lindahl.

Fr. v. Arni Einarsson, Island, Henry Alback, Danmark, Stein Vik, Norge, Einar Hiller, Sverige, Urban Hansen, Danmark, Alfred Lindahl, Sverige, Harald Nässling, Finland, Veikko Niemi, Finland och Thordur Benediktsson, Island.

Efter sedvanliga hälsningstal avsändes telegrafiska hälsningar, bl. a. till den avgående ordf., riksdagsman Sigfrid Jonsson, Sverige, som på grund av bristande tid inte kunde bevista sammanträdet och som av samma skäl avsagt sig återval och sålunda lämnat centralorganisationens styrelse, där han beklätt ordförandeposten sedan organisationens tillkomst.

Hur man arbetar i de olika länderna.

Till de mera stimulerande punkterna på dagordningen hörde utan tvivel de redogörelser för arbetsförhållandena i respektive länder delegaterna stodo för. Urban Hansen redogjorde för den nya danska tuberkuloslagen i vilken man lyckats få med en del bestämmelser om bl. a. ekonomiskt stöd åt tuberkulösa och deras familjer. Från finskt håll noterades, att det s. k. Hoikka-institutet numera fått namnet folkhögskola.

Skolans rektor är en f. d. tuberkulospatient och förre styrelseledamoten i centralorganisationen, teol. doktor Ilmari Tammisto, är ordf. i skolans styrelse. Från det isländska förbundet fick man en stark känsla av att tuberkulosbekämpandet på Island är en fråga av stor nationell betydelse, så gott som varje innevånare ger förbundet stöd i någon form, och från Norge kom en redogörelse om samarbete mellan olika grupper av partiellt arbetsföra osv. Einar Hiller gav en sammanfattning om arbetsvårdens utbyggnad i Sverige och Rikskommittén för partiellt arbetsföra och dess uppgifter m. m.

Mera upplysning — och mindre önskvärd publicitet!

En viktig fråga var utbyte av arbetsmaterial och informationer om arbetssätt och arbetsförhållanden inom tuberkulosvården i de nordiska länderna. Man enades om att ev. göra en sammanställning i form av en upplysningsbroschyr och i det sammanhanget skulle man också söka få mera direkta kontakter med tbc-problemen i den övriga världen. Man var också enig om att publiciteten omkring de nya läkemedlen ofta visade tendens att utrangera tuberkulosen som folksjukdom, ett förhållande som inte alls stämde med den erfarenhet delegaterna i respektive länder kunde omvittna. Man var vidare enig om att stödja läkarna i deras försiktigare värdering av läkemedlen intill dess man hunnit få mera påtagliga resultat av deras effekt samt att ökat stöd åt tuberkulosforskningen borde åstadkommas. Som avslutning på den livliga debatten antogs följande uttalande, som tillställts pressen och återgavs i radions nyhetsutsändningar:

"De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation vill fastslå, att vissa sjukdomar av invalidiserande art men med låg dödlighetsnumerär med rätta kategoriskt benämnas folksjukdomar.

Tuberkulosdödligheten har i de nordiska länderna stadigt minskat, i en del länder med hela 90 % sedan sökelskiftet, medan antalet nyupptäckta och kvarstående fall fortfarande visa en mycket stor numerär i hela Norden.

Genom att tuberkulosen fordrar lång vårdtid och medför partiellt nedsatt arbetsförmåga i varje individuellt fall för lång tid framåt, finnes alltid ett kontinuerligt eftervårdsbehov för de tuberkulösa.

De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation konstaterar, att till följd härav torde tuberkulosen vara att betrakta som en folksjukdom inom hela Norden. Samtidigt som Centralorganisationen vill understryka tuberkulosläkarnas uppmärksamhet till en försiktig värdering av de nya medlen intill dess rimlig tid för dess utprovning skett.

De framsteg inom tuberkulosbekämpandet, som skett i Norden, äro inte minst läkarnas förtjänst. De Nordiska Tuberkulos-

EN BRA BROSCHYR

På ett sanatorium inträffade för en del år sedan en episod, för den utomstående kanske till synes bagatellartad, som väckte våldsamt indignation bland sjukhusets patienter.

En ung kvinna, vaken och intelligent, bad lugnt och hövligt sin läkare om förklaring på något som hade med hennes sjukdom att göra. Hon fick svaret, i sanningens namn ska sägas att det lämnades i mycket vänlig ton: "Man ska inte fråga om så mycket!" Och så gick ronden vidare.

Det hör till historien att den unga kvinnan just aldrig brukade besvära med några frågor. Trots att hon hade varit sjuk i åtskilliga år bar hon sitt sjukdomsöde föredömligt och visade alltid god psykisk balans. Hon om någon hade förtjänt bättre än att på detta sätt avfärdas som ett egensinnigt och okynnt frågande barn.

Läkaren var känd som en godhjärtad och nobel människa och det avspisande svaret lämnades naturligtvis inte i ond avsikt. Inte heller gavs det för att skylla några bristande kunskaper, ty det kom från en erkänt skicklig specialist med många års praktisk erfarenhet inom yrket. Vad var då det underliggande motivet till att den unga kvinnans fråga skyggades på sätt som skedde? Ja, säg det. En sak är i varje fall säker: om läkaren därigenom trodde sig skona patienten från oro och onödiga funderingar kring sjukdomen, så var det en felbedömning med tragiska konsekvenser.

Den unga kvinnan uppfattade läkarens svar som en undanflykt, som ett tecken på att det var något denne ville dölja och att det kanske var sämre ställt med hennes hälsa än vad hon dittills hade trott. I stället för att bli lugnad av svaret blev patienten oroad. Men inte bara oroad utan också sårad, ja förolämpad. Läkarens orakelmässiga besked tolkades som ett underkännande av den sjukas fattningsgåvor och samarbetsvilja, som en brist på förtroende och kamratlighet, och omgivning fick nu bevittna, hur en tappert kämpande människa plötsligt förlorade modet och slutade slåss med sin sjukdom.

Mer och mer börjar i våra dagar den

uppfattningen göra sig gällande, att vederhäftig upplysning om sjukdomen är ett betydelsefullt led i läkarens behandling av den sjuke.

"En patient som förstår sin sjukdom, som aktivt kan delta i behandlingen och som vet att iaktta sin kropp och sin själs livsyttningar och att bedöma dem, är avsevärt bättre ställd än en okunnig patient", skrev Peter Heimann i en tidsningsartikel i våras ("Medicin och journalistik", Morgon-Tidningen den 8 april 1952.)

Den uppfattningen delas tydligen av läkarna på Söderby Sjukhus som gjort sina patienter den ovärderliga tjänsten att genom en artikelserie i sanatoriets trivsamma patienttidning "Söderby-Länken" berätta om tuberkulosen och dess moderna behandlingsformer.

Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos har gjort landets övriga sanatoriepatienter en minst lika stor tjänst genom att nu samla dessa uppsatser i ett litet

häfte med titeln "Om modern tuberkulosbehandling", som utan kostnad kan erhållas från föreningen. Det vore glädjande om denna skrift framledes sattes i handen på varje nybliven sanatoriepatient och vi skulle vilja rekommendera samtliga tuberkulossjukhus att omedelbart rekvirera ett antal exemplar för detta ändamål.

"Om modern tuberkulosbehandling" är resultatet av ett journalistiskt "teamwork", i stället för att låta en läkare påta sig hela uppgiften har den fördelats på flera. Så skriver Gösta Birath om tuberkulosens historia, Ivar Källqvist om sanatoriekuren, Harald Nilsson om kvävgasbehandling, Astri Rydin om revbensoperation, L.-G. Uggla om "gasficka" och "bukgas", Rune Raxell om pulm- och lobektomi, Stig-Börje Mattson om tuberkulos i lufrören och Torsten Bruce, slutligen, om modern kemoterapi.

Denna uppdelning av författarskapet visar sig vara ett lyckligt grepp, framställningen vinner i intensitet och livfullhet och omväxling. Man ska vara bra likgiltig för sin skröplighet för att inte läsa häftets samtliga tretti sidor med oförminskat intresse. Det inte minst sympatiska med denna lilla upplysningsskrift är dess frihet från docerande tonfall och katedersnorkighet, den är också fri från det ovidkommande fromleri som grumlade en tidigare av Nationalföreningen utgiven broschyr för sanatoriepatienter.

"Om modern tuberkulosbehandling" handlar om sjukdom men den är friskt skriven och den har på sina ställen en uppriktighet i framställningen, som är avväpnande och förtroendeväckande, författarna döljer t. ex. inte — och det ska de ha särskilt tack för — de svårigheter och risker som är förknippade med den ena eller andra behandlingsformen.

Sjukdom är sjukdom. Man kan inte kräva upplysning om sin sjukdom och dess behandling och vänta sig få höra idel angenäma saker. För många sanatoriepatienter blir det förenat med en smula möda och obehag att läsa denna ärliga och vederhäftiga broschyr, men de kommer likafullt att vara tacksamma för den. Än gäller den gamle romarens ord: "Kunskapens rot är bitter, men dess frukter är söta".

förbundens Centralorganisation finner det därför rimligt, att statsmakterna ge ökade anslag till forskning.

Det är numera klart konstaterat, att all effektiv eftervård för lungsjuka har stor samhällsekonomisk betydelse. En god bostadsstandard, en praktiskt utbyggd arbetsvård och arbetsberedning utgöra en garanti för att återfallsprocenten skall minska, och en samordning i Norden av dessa viktiga betingelser för tuberkulosbekämpandet kommer att stödja läkarvetenskapen i dess strävan att eliminera tuberkulosen såsom folksjukdom."

Till ordförande nyvaldes Alfred Lindahl, Sverige och till sekreterare Einar Hiller, Sverige (omval). Sekretariatet skall, liksom tidigare, handhavas av De Lungsjukas Riksförbund och kvarstår i Stockholm. Nästa ordinarie sammanträde förläggas till Danmark.

Stipendier för studier vid folkhögskolor och socialinstitut

utgår från De lungsjukas riksförbund under hösten och vintern 1952—53.

Sammanlagda stipendiesumman utgör 3.000 kr. med 10 st. stipendier à 300 kr. att fördelas bland f. d. lungsjuka. Särskild blankett för ansökan kan erhållas från De lungsjukas riksförbund, Kocksgatan 15, Stockholm.

Ansökningarna skola vara förbundet tillhanda senast den 1 november 1952.

DEN ALLVARLIGE «CLOWNEN»

Reportage av GERHARD F. LIEBENTHAL

Max Hansen, som i september gästspelar på China i Stockholm, är kanske norra Europas bäst betalda komiker, men bakom den humoristiska fasaden döljer sig en allvarlig, eftertänksam och erfaren människa.

Ingen människa kan säga hur många som har skratat åt Max Hansen. Den lille mannen med de oskyldiga blå ögonen har blivit ett begrepp i den europeiska teatervärlden. Det finns inte många skådespelare, som kan spela sina roller på tre språk. Max Hansen talar svenska, danska och tyska lika obehärskat och det är inte någon skillnad mellan hans Kung Menelaus på Operan i Stockholm eller på Thalia-teatern i Hamburg. Tyskarna är lika roade, som svenskarna och danskarna, av hans spel.

Även i privatlivet spelar humorn en stor roll för Max Hansen. Han har den bland artisterna särskilda förmågan att skratta åt sig själv. Om man berättar en anekdot eller en egen upplevelse så framstår han aldrig som den stora hjälten eller huvudpersonen i dramat — ett drag, som man hittar ganska ofta bland hans kolleger. Han är alltid den lille mannen, som på något sätt råkar i "klistret" och man har ganska svårt att tro att han är en av Europas bäst betalda skådespelare.

Men bakom denna roliga fasad döljer sig en allvarlig och eftertänksam människa. Max är inte någon ungdom längre och han har sett det mesta. Liksom August Strindberg, tjänstepigans son, har Max Hansen

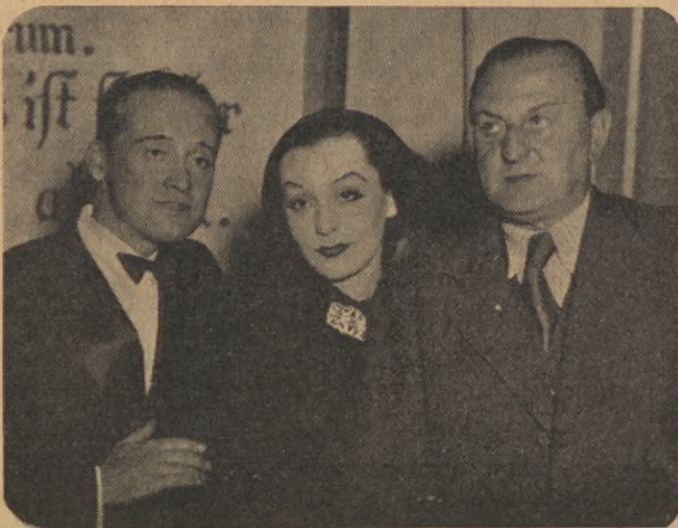

Max i en av hans älsklingsroller, Kung Menelaus i "Sköna Helena". Han kan spela teater på tre olika språk.

gjort sig själv. Han kommer från enkla förhållanden och är född i Köpenhamn av en dansk sångerska. På den tiden var Tyskland det stora modet för alla konstnärer och artister och han kom i unga år till München.

"Det var min lyckligaste tid", säger Max Hansen. "Det var det München av Café Simplizissimus, av Th. Th. Heine, av Frank Wedekind och tecknaren Gulbrandson. Den bayriske humoristen Ludwig Thoma's väldiga bass kunde höras på Hofbräuhaus, författaren Ernst von Wolzogen's 'Ueberbrettel' spelade för fullt. Hela staden var ett konglomerat av alla möjliga nationer. Den största delen var sökande människor, sökande efter ett konstnärligt ideal och under den ofta syniska och bohemeartade ytan dolde sig livets allvar."

Men medaljen har en fransida också. Vad Max Hansen hatar mest är mänsklig intolerans och översitteri. Sitt första konstnärliga framträdande gjorde han när han sjöng med i en kör i en katolsk kyrka i München. Läraren var en kapuziner-munk och Max var hans

Max Hansen och Zarah Leander samt Ralph Benatzky — den sistnämnde har skrivit "Vita Hästen".

älskingslev, som hade alla utsikter att komma fram som kyrkosångare. En gång tillfrågades han av en kamrat i vilken skola han gick. Max nämnde skolan och hans vän höjde ögonbrynen.

"Men det är ju en lutheransk skola", sade han.

"Självklart", svarade Max. "Jag är född i Köpenhamn och nästan alla människor i Skandinavien är lutheraner."

Ryktet om hans kätteri spred sig som pesten. Ingen människa ville tala med honom längre. Ingen ville stå bredvid honom och sjunga. För läraren var han luft.

Det är kanske därför som Max ser mycket eftertänksamt på allt, som man kan kalla totalitarismen. Han tror inte riktigt på att en människa är så mycket bättre än en annan bara därför att han har fått en viss plats i samhället, ett namn eller en titel. Detta drag kan man också hitta i hans konst. Det kommer fram när han spelar "Axel an der Himmelstür" i "Vita Hästen" och i "Nitouche". Max är demokrat i sitt hjärta.

*

Många år senare råkade Max åter i trassel med världens stora män. Några månader innan Hitler kom till makten hade han sjungit in en grammofonskiva, som drev gäck med nazisterna. Det var i synnerhet Göring som råkade illa ut för Max ironi och herr Reichsmarskalk var inte mannen att glömma en sådan sak. Max Hansen hamnade på "svarta listan" och Gestapo fick i uppgift att "säkerställa" honom. Några månader efter den danska ockupationen vistades Max som flykting i Sverige och det var bara när några goda vänner intervenerade för honom som saken blev glömd.

*

Max Hansen i sällskap med Mary Alice Therp i en komedi på Bellevueteatern i Köpenhamn. Attityden — den lille mannen som har utsatts för frestelser — är typisk för Max Hansen.

Max Hansens huvudvistelseort är Köpenhamn, där han har en liten villa. Om man över huvud taget kan tala om en fast vistelseort för en man som största delen av året gästspelar i hela norra Europa. Två sommarmånader om året tillbringar Max i sin villa i Båstad i Skåne och han säger att det är hans och hans familjs lyckligaste tid av året. Huset ligger några steg bakom det eleganta och aristokratiska "Skånegården" och det skiljer sig inte på något sätt från de övriga

(Forts. å sid. 23.)

Den gemytliga familjen i Max Hansens sommarvilla i Båstad. Hela familjen samlas utanför villan då man hissar flaggan. Max Hansens fru heter Britta och är danskfödd. Barn och föräldrar ser ut att trivas i högsta grad tillsammans — det är säkert inget skådespeleri!

Robert Kock, 15 pfennig, mörkblått

En kung i Sachsen samlade porslin,
men samlingsvurmen blev en riktig sjuka.
Han bytte bort till kungen i Berlin
sitt garde — tänk — mot en kinesisk kruka.

Så börjar Snoilskys dikt "Gammalt porslin", som citerades i våra skolårs svenska språklära som ett prov på den fulländade sonetten.

Även om vi för vår del aldrig satt värde på gardessoldater inser vi, att det var ett gott pris för en gammal lerbunke och att samlare måste vara en smula tokiga, inte så lite förresten.

Två pionjörer i kampen mot tuberkulosen.

*T. v. Niels Ryberg Finsen, inofficiellt danskt frimärke utgivet 1905.
T. h. Albert Calmette, frimärke utgivet av franska postverket
med anledning av den första internationella
BCG-kongressen 1948.*

Men vi tycker om samlare. Det är människor med färg och fantasi; de är passionerade, heta i sin vilja och sitt begär. Om hur många av oss andra kan man egentligen säga det

Det berättas om 1600-talsskalden John Dryden, att han var så förtjust i sin boksamling att han på ett upprörande sätt försummade sin hustru, som en dag förtvivlat gråtande uttalade en önskan att hon vore en bok på det att skalden måtte sysselsätta sig en smula med henne. Till detta genmälte Dryden behärskat, att han i så fall helst såg att hon vore en kalender, så att han kunde få henne i ny upplaga varje år. Det är en replik värdig en sann samlare.

Man behöver emellertid inte nödvändigtvis gå så långt att man byter bort sina gardessoldater eller försummar sin hustru för att vara samlare och uppleva samlandets tjusning och spänning. Det räcker med uppoffringar av för en pinnebergare överkomlig storlek.

Se på frimärkssamlarna, denna väldiga skara vars representanter vi dagligen möter överallt. Hur mycket glädje och stimulans får de inte ut av sin hobby fast den bedrivs under blygsamma former och med ett grepp om portmonnän, som skulle kunna göra till och med en ruinerad skotte full av beundran. Den som såg den vackra utställningen "Frimärket ger" i Stockholm för några månader sen fick en uppfattning om, hur roligt det måste vara att leva livet som filatelist. Det är en hobby med otaliga möjligheter till variation och individuell målsättning.

Under senare år har filatelisten fått många nya anhängare och ökad popularitet tack vare ett nytt inslag: samlandet av motivfrimärken. I stället för att samla frimärken från ett visst land samlar man märken med ett visst motiv t. ex. porträtt, konst, vetenskap, teknik, historia o. s. v. Det har gjorts mycket för att sprida förståelse för denna form av frimärkssamlande,

"den konstruktiva filatelen" som dess förespråkare kallar den. En internationell utställning av motivfrimärken har nyligen varit ordnad i Saarbrücken och i den amerikanska radions europeiska kortvågsprogram har förekommit föredrag om samlandet av motivfrimärken. I ett av dessa program berättades om den amerikanske pianofabrikanten Theodore E. Steinways sällsynt vackra samling frimärken med musikmotiv omfattande bl. a. instrument, musiker och kompositörer.

I Sverige har den utmärkta tidskriften *Folket i Bild* gått i bräsch för motivsamlandet och uträttat ett pionjärbete på området.

Naturligtvis finns det även frimärken med tuberkulosmotiv. Om några sådana berättade den engelska facktidningen "The British Journal of Tuberculosis" i en artikel för ett par år sen.

Artikelförfattaren, W. J. Bishop, konstaterar till en början att antalet frimärken med motiv ur medicinens värld är mycket stort. Han anser det sannolikt att redan antalet frimärken med porträtt av inom medicinen berömda kvinnor och män är bortåt trehundra. Härtill kommer sen märken med andra medicinska motiv, sjukhus och forskningsanstalter och laboratorier, läkarinstrument och medicinska emblem, ambulanser, sjuktransporter o. s. v. Man skulle, säger författaren, kunna skildra medicinens långa historia enbart genom sammanställandet av sådana motivfrimärken.

Men det skulle inte vara möjligt att på samma sätt skildra tuberkulosens historia — inte än så länge. Det finns visserligen åtskilliga märken med tuberkulosmotiv, fler än man skulle tro, men luckorna är tills vidare betydande.

Belgiska tuberkulosfrimärken.

*T. v. Hulpe Waterloo sanatoriet (utgivningsår 1932).
T. h. Sorgefrimärke till minne av Drottning Astrid
(utgivningsår 1935).*

Det är i år sjuttio år sen Robert Koch (1843—1910) tillkännagav sin epokgörande upptäckt av tuberkulosbacillen och hedersplatsen måste givetvis ges åt frimärket med hans porträtt. Den tyske forskarens bild finns för övrigt på två olika märken, det första utgivet av fristaten Danzig 1939, det andra av Tyskland 1944.

Albert Calmette (1863—1933), den berömda bakteriologen, som inrättade Frankrikes första tuberkulosdispensär i Lille 1901 och 1924 introducerade BCG-vaccinering av barn, är även han hedrad med två märken. Det ena gavs ut 1934 av franska national-

föreningen mot tuberkulos, det andra är ett officiellt frimärke utgivet av franska postverket i samband med den första internationella BCG-kongressen 1948.

I likhet med Calmette förekommer även Niels Ryberg Finsen (1860—1904), den danske läkaren och nobelpristagaren som bl. a. införde elektrisk båglysbehandling av hudtuberkulos, på ett inofficiellt frimärke. Det gavs ut i Danmark 1905 och lär numera vara en filatelistisk raritet.

Ett annat frimärke, självskrivet i en samling märken med tuberkulosmotiv, är porträttet av Wilhelm Conrad Röntgen (1845—1923), som gavs ut som 25-pfennig märke av fristaten Danzig 1939 i samma serie som denna stats Robert Koch-märke.

Det kan apropå Röntgen vara värt att nämna att även Leopold Auenbrugger (1722—1809) fått sina anletsdrag förevigade på frimärke. Det var Auenbrugger som utarbetade perkussionen på d. v. s. den undersökningsmetod, varigenom man med hjälp av "knackningar" med ett finger eller en hammare över ett organ, t. ex. en lunga, söker skaffa sig en uppfattning om tillståndet i detsamma, bl. a. genom den ljudeffekt som uppstår. Gamla sanatorieläkare kan berätta om vilken betydande roll perkussionen spelade i deras arbete innan de fick de nuvarande röntgen-diagnostiska resurserna.

Det påstås att det egentligen var Leopold Auenbruggers far som först använde sig av perkussionen. Han var vårdshuvvård och hade för vana att slå med fingerknogarna på ölkaggarna för att uttröna, hur mycket som fanns kvar i dem. På så sätt skulle sonen fått uppslaget till sin bokstavliga talat den gamla maximen, att "det öl som inte blir druckat har förfelat sin uppgift".

Naturligtvis skulle det föra för långt att här räkna upp alla de frimärken, som gets ut för att hedra minnet av inom den medicinska vetenskapen högt förtjänta män, vars insatser även om de inte varit direkt inriktade på tuberkulosbekämpandet dock haft stor betydelse för detta. Låt oss i stället ett ögonblick dröja vid de luckor som fortfarande finns.

Det är ganska förvånande att Italien ännu inte gett ut ett frimärke för att hufvudsakligen minnet av Carlo Forlanini (1847—1925), den s. k. "kvävgasbehandlingens" upphovsman. Den skotske lä-

I en frimärksserie utgiven av Fristaten Danzig 1939 finner man porträtt av t. v. Robert Koch (1843—1910), t. h. Wilhelm Konrad Röntgen (1845—1923).

karen Sir Robert Philip, som grundade världens första tuberkulosdispensär i Edinburgh 1887, har inte heller blivit ihågkommen, och detsamma gäller — naturligtvis höll vi på att säga — vår egen Christian Jacobæus, upphovsman till adherensaustiken, d. v. s. metoden att avbränna sammanväxningar av lungäckens båda blad för att därigenom göra kvävgasbehandling effektiv.

Men den filatelist som samlar frimärken med tuberkulosmotiv får inte stanna vid porträttmärken om samlingen ska bli allsidig. 1932 gav t. ex. Belgien ut ett frimärke med en bild av

Aktivt antituberkulosarbete på frimärke.
T. v. läkarundersökning av ett barn (Tyskland)
T. h. läkare som granskar en röntgenfilm (Ungern).

Österrike har gett ut en serie porträttfrimärken för att hedra minnet av sina stora vetenskapsmän. T. v. Leopold Auenbrugger (1722—1809), perkussionens upphovsman. T. h. Josef Skoda (1805—1881), skapare av den moderna fysikaliska diagnostiken.

Hulpe Waterloo-sanatoriet och tio år senare kom Bulgarien med ett märke som visar ett sanatorium med solaltaner. Ryssland gav 1939 ut en serie märken med bilder av det i klimat-hänseende mångprisade Krim och bland dessa finner man vyer av bl. a. sanatorier och vilohem.

Det finns vidare, för att nu ta några axplock ur högen, ett tyskt märke visande en läkare som undersöker ett barn med hjälp av sitt stetoskop, ett ungerskt med en bild av en läkare granskande en röntgenfilm av lungorna.

Som tuberkulosfrimärken i vidsträckt mening kan man räkna de märken som bär det lothringiska korset även om de inte har en bild med tuberkulosmotiv. Dit hör t. ex. den serie sorgfrimärken, som Belgien började ge ut 1935 med anledning av drottning Astrids död. Dessa märken bär förutom drottningens porträtt det internationella antituberkulosarbetets kända emblem, det dubbelarmade korset, ty inkomsten av försäljningen gick till tuberkulosbekämpandet i Belgien.

Hur bär man sig nu åt för att samla frimärken med tuberkulosmotiv? Anvisning på en metod gav onekligen en liten grabb, som i den amerikanska radion tillfrågades om saken. Han svarade:

"Min pappa köper märkena när han ser några och tar hem dem till mig och jag klistrar in dem i en bok. Jag tycker det går väldigt bra att samla på det sättet."

Ja, det är naturligtvis en metod att samla — men bara en bland de många.

Akta dig för kärleken

Humoristisk novell av Olof Hallsten

Det är inte gott för människan att vara ensam. Två bör man vara! Det hade hon nu äntligen insett. Hon var närmare fyrtio år och skild. Efter ett par år hade hon tröttnat på ensamheten. Hon satte in en liten diskret annons i en stor dagstidning. När hon om en vecka kom till poste n , låg det 42 brev där. Att det kommit så många!

När hon kom hem, satte hon sig ner och började gå igenom brevhögen. Det första brevet hon öppnade var maskinskrivet. Fyra långa sidor. Det var det enda

framgick att brevskrivaren var ensam men hoppades träffa någon, som ville dela hans ensamhet. Det var allt. Av stilen att döma var brevet författat av en knappt skrivkunnig person.

Tredje brevet var skrivet med bläck. Det var nästan oläsligt. Ordet ensam kunde hon dock stava sig till. Det stod med tydligare och större bokstäver än de andra orden.

Så var det hela raden igenom — hittills. Hon hade nu gått igenom tjugotre brev. Inte ett enda gav uttryck åt något annat

sökt språkbehandling, väldisponerat, eldigt, lyriskt (skrivet som det var av en författare, som kommit på dekis). En fröjd att skåda för kvinnoögon. Hon lämnade de återstående breven åt deras öde och skrev omedelbart till den okände. Hennes hjärta klappade, när hon lade det i brevlådan.

Om några dagar kom det svar — ett lika charmerande brev. Vilken manlig handstill! tänkte hon. Hon läste brevet med glödande kinder och kände den okändes manliga armar omkring sig. Han bad om ett möte en viss lördag om en månad. Kunde han få hälsa på henne hemma? Hon hade skrivit att hon ensam disponerade en villa. Nu satte hon sig genast ner och skrev, att hon gärna tog emot honom i sitt hem. Bussen stannade alldeles utanför, i närheten av plaskdammen. Det var lätt att hitta. Förresten skulle hon möta honom.

Medan hon väntade på bussen, sökte hon bilda sig en föreställning om sin tillkommande. Var han lång? Var han mörk? Var det en världsmän? Hade han manne egen bil? Direktör? Filmskådespelare? Grosshandlare? Slutligen kom bussen. Endast en person steg av. Det var han. Men så kort han var! Och så brett ansikte han hade! Och så dåliga löständer! Men elegant och... herregud, karl var ju full!

Hon översåg med att han var full och så tog de vägen hem till henne, förbi plaskdammen. Han ville ta henne om livet, hon värjde sig litet... och så damp han i plaskdammen. Med hennes hjälp lyckades han dock kravla sig upp, och hon fick med honom in. Av rent humanitära skäl lät hon honom även ta av både byxor, skor, strumpor och kalsonger. Så fick han låna hennes badkappa och lägga sig på ottomanen, medan hon kokade kaffe. Det var sent på hösten, och hon ville trots allt inte ta risken att en medmänniska kunde ådra sig lunginflammation. När kaffet var färdigt, sov han som en stock. Hon stod och betraktade honom. Vem var denne man? Vad gjorde han? Kläderna svor på något sätt mot mannens person.

Hon föll för frestelsen att ta fram hans plånbok, inte för att stjäla någonting, bara för att få visshet. Med plånboken i hand gick hon ut i köket och synade dess innehåll. Hon skämdes, ty hon hade aldrig för snokat i någon annans papper. Plötsligt skrek hon till: Å, Gud! Hon stirrade på papperet som om hon läst sin egen (Forts. å sid. 20.)

Hon kände sig ensam och hade läst massor av "romantiska" kärlekshistorier — det är den realistiska bakgrunden. Verkligheten blir ofta kargare än veckopressromantikern.

som även innehöll ett amatörfoto. En liten blek man tittade skyggt emot henne. Han berättade hur gammal han var, vad han gjorde, vad han förtjänade, vilka intressen han hade. Mot slutet av brevet talade han om att han kände sig så ensam och uppgav telefonnummer, för den händelse hon ville komma i kontakt med honom.

Nästa brev var skrivet med blyerts på ett papper ur en anteckningsbok. Det innehöll bara några få rader, varav dock

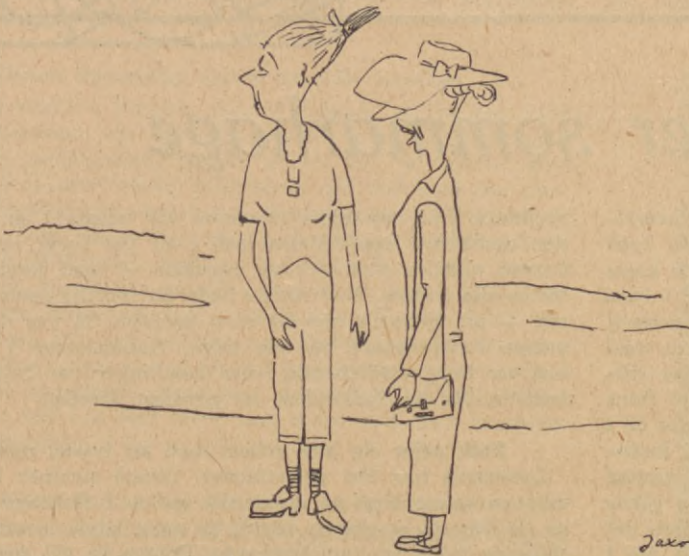
än ensamhet, armod och torftigt intellekt. Och åtminstone ett tycktes vara skrivet av en sinnessjuk.

Plötsligt hajade hon till. Nästa brev började med orden: Min okända Fe! Förtäningen var fullkomligt löjlig. Brevskrivaren hade tydligen varit full, när han gick till det viktiga värvet: att söka kontakt.

Så fortsätter hon och hajar till för andra gången. Maken till brev har hon aldrig sett! Det var välskrivet, med ut-

En sida "Gubbar"

(som de respektlöst uppfattats av Jaxon)

Det var nog inte nån utsikt här heller om det inte låg så högt till!

Jaxon 3/1

Killen va tvungen skaffa sej ny dress — fick aldri gå ifre för renhållningsverke.

Man ä så tjock så man knappt kan gå. Men dä gör ingenting för dä ä så sällan man går.

Tänk att man kan få blå näsa av rödsprit.

Så synd att landskapen ska vara så stora att dom knappt får plats på tavlorna.

kulturellt

Utsikt över sommarhage

Att utöva radiokritik tillhör numera de s.k. kulturföreteelserna. Särskilt de stora tidningarna ha självsäkra män (och även kvinnor!) som sitter med skarpvassade pennor och kasta hotfulla blickar in i sina radioapparater. Om man suttit i lugn och ro någon kväll och avlyssnat ett mera uppmärksammat program, kan man dagen efter jämföra sina egna intryck med vad kritikerna säger — och det är ofta inte så särdeles välvilliga saker som sägs. Men det uppfostrande pekfingeret finns alltid med, och det försonar väl det mesta. Att radiomän är i ständigt behov av uppfostran avspeglar sig ofta också i insändarspalterna från läsekretsen — "arg lyssnare" är en ganska alldaglig företeelse. I det här sammanhanget vill tanken gärna gå tillbaka till en händelse i vår grönaste ungdom — och det är ju inte så länge sedan. Radion var då en sensation ute i

bygderna. Vår hembygds lärarinna var ensam i sin trakt om den underbara uppfinningen och i ett par lurar, som klände öronen alldeles förskräckligt, lyssnade vi med förtjusning till rösten ute i etern. Vad rösten hade att förtälja spelade mindre roll — att lyssna var ett stort äventyr. Så var det nog för många radiolyssnare på den tiden. Hallåmannen i radio var som en helig medicinman, vars handlingar var från allt åtal fredade. Nu är Radiotjänst ett påpassat företag.

Folk nöjer sig inte enbart med att lyssna numera.

Lyssnarna har fått pretantioner. Denna sommar har radiomännen satsat högt på olympiska spelen i Helsingfors och en av de främsta orsakerna härtill är naturligtvis idrottens starka ställning även hos radiolyssnarna. Frågan är väl dock om inte

Sommaren 1952 präglades av en oerhörd olympisk strid om ädla metaller, "guld, silver" och "brons". Denna fysiska kraftmätning avspeglar värtaligt dessa rubriker ur pressen under olympiadagarna.

olympiaprogrammen tagits till i överkant. Den måttligt idrottsintresserade har vid alla möjliga och omöjliga tidpunkter fått höra så mycket om lerduveskytte, hopp, kast, löpningar, försök och finaler att det gränsar till det otroliga. Ett enkelt sätt är att stänga av radion, men ofta har olympiareferaten varit så "förädiskt" placerade omkring nyhetsutsändningarna att man faktiskt inte kunnat undgå de fantastiska rekorden och jakten efter "guld, silver och brons".

Denna fantastiska tävlan om ädla metaller

återspeglas också i pressen, och vi frågade en kollega med idrottslig ambition, om det inte gått en aning för långt med rekord och metalljakten. Denne tyckte att "vi andra" gott kunde uthärda den fysiska guldrushen och tänka på den psykiska påfrestande kulturspalternas bokrecensioner, kilometervis, som matas fram under den mörka årstiden, utgör för många "normalt" intellektuella. Och medan vi funderat över fysiska och psykiska överdrifter på olika vädjanor ha vi lyssnat på Lars Madséns vardagsglimtar i programmet "Landet runt". En enkel blomma till herr Madsén och Radiotjänst för det programmet. Förr tyckte vi nog att den gode Madsén var en smula ensidig i att uppspara bygdeoriginal och andra "underliga människor". Nu har han fått bredd och tyngd över sina rundsvep — må de fortsätta!

Om tidens ondska har det talats under sommaren

av bl. a. Ture Nerman, som inför godtemplarungdomen särskilt uppehållit sig vid alkoholismen, ungdomsbrottsligheten och den moderna litteraturen. Vi har inte tillgång till talet in extenso, men enligt pressen lär herr Nerman inte ha sparat på krutet — inte minst ifråga om den moderna litteraturen. "Litteratur är inte mycket värd, om där inte förekommer åtminstone tre sexuella historier i råaste ord i varje bok — och så ångest!", framhöll talaren ironiskt. "Kan vi i vår litteratur möta några hyggliga, goda, moraliska människor? Sällan. Tyvärr är författarna mest intresserade av sjuka, snedvridna, abnorma och asociala figurer. Det är klart, att man utan fördomar skall ta sig an de sjuka och försöka bättra dem, men här har det gått så långt, att man på sina håll har intresse mest för det sjuka och abnorma. Man ömkar brottslingar. Det är nästan mera synd om dem än deras offer. Fylleriet kommer billigt undan, när gangsterungdomen i fyllan stjälar bilar och förstör dem. Då kallas det inte stöld utan billån, och de slipper undan med ett par månader villkorligt, ofta gång på gång.

Jag är inte blind för allt som hänt ute i världen. Att det skapats ångest och nevros t. ex., men åtminstone här i landet är ångesten hos många unga författare en modesak. Flera av våra diktare är mycket begåvade, men i stort är den nu rådande dikten steril."

Bertil Malmberg har i Dagens Nyheter, med all respekt för herr Nerman i egenskap av sanningssägare, gjort en stilla reflexion om inte kritik av detta slag, trots allt, står "i hemligt samförstånd med gamla sura herrar". Och om herr Nermans envetna kamp mot den pessimistiska förljugenheten i olika former, säger Malmberg:

"Det är nämligen så att medan pessimismen har många omväxlande utsiktspunkter är den rena optimismen litet enformig, och det enformiga gränsar lätt till det tråkiga".

På tal om ångesten, bitterheten och fränheten i litteraturen ha vi dock med intresse tagit del av åtskilliga "försonliga" uttalanden av författare denna sommar, flera av de numera klassiska 30-talisterna talar om sin åstundan att "skriva sagor".

Jan Fridegårds Lars Hård är ju knappast någon "idealperson" enligt de nermanska ritningarna. I en sommarintervju med Fridegård framgår emellertid att Lars Hård nu nått försoning med tillvaron. Eller som Fridegård själv uttrycker sig enligt tidningsintervjun:

"En annan människa har jag inte blivit — det finns dom som befarat det — men mycket som varit dunkelt har klarnat. Den

'mystiska' linjen i mitt författarskap har fått sin förklaring. Själv har jag också blivit lugn och harmonisk".

En ganska märklig utveckling tycker man med tanke på de första Lars Hård-böckernas bittra realism. Men det sista klarläggandet är väl också ett uttryck för det sanningskrav, som alltid präglat Fridegårds diktning. I hans sista bok "Lars Hård går vidare", i vilken man kan spåra försoningstanken, finns

Jan Fridegård.

åtskilliga prov på tvättakta realism. För den som händelsevis tror att Fridegård blivit någon världsfrånvärd idylliker kanske följande citat är åtskilligt upplysande. Det är då Lars Hård framför sin kärleksförklaring till den kvinna han beslutat gifta sig med:

— Jag tror att vi kan varann utan en massa skitprat. Åtminstone har jag aldrig gillat någon bättre än dig. Du behöver inte säga att det är likadant med dig. Det syns ändå.

"Jädrans människa att vara stark i blicken" tänkte jag. "Det är väl fem minuter sen hon blinka sist."

— Eftersom — ja, inte är jag religiös i vanlig mening och det är inte du heller fast du tvingades in i deras jävliga rävfarm i barndomen. Kanske har det skyddat dig i någon mån. Men i alla fall tror jag att någon som ser längre än vi ordnat det här.

Nu blinkade hon, men det var kanske för att tårarna klarade i ögonvrånna.

— Men vi lever bland människor som är jävliga på mer än ett sätt. Man måste skydda sig mot dem. Inte jag, jag tål vad som helst men jag vill att du ska ha det så bra som möjligt. Men för det ska du inte tänka på att belöna mig på något sätt.

Detta säger kanske nog om en av 30-talets klassiska diktare, som slagits hårt liksom många av sina diktarbröder. Till sist bara en stilla reflexion i all sin onyanserade enfald: hur långt har nu den försoningstanke Fridegård ger uttryck för hunnit hos 40-talets diktare?

S. H.

Min första dag i skolan glömmar jag aldrig. Den gav mig så mycket lärdom på en gång, så jag ville sluta omedelbart. Det började med att skolfröken ville bekanta sig med oss barn genom att fråga ut oss om våra fäders yrken. Vad det nu skulle tjäna till. Hon hade ju matrikelbladen att gå efter. Där fanns ju alla upplysningar hon behövde.

Nu hade jag ingen aning om vad min far haft för sig under sin livstid. Han dog när jag var nyfödd, och jag hade aldrig reflekterat över något sådant som hans yrke. Men jag tänkte att det man inte vet, kan man ju gissa sig till. Och så kom jag för första gången att trassla till mitt liv med en nödlögn.

Min mor, som var mycket intresserad av kungligheter, talade ofta om den eller den högheten. Det var hertigen här och hertigen där, och jag trodde faktiskt att vem som helst kunde vara hertig. Jag begrep ju inte bättre, och i mitt tycke var det inga större fel med hertigar i allmänhet.

Fröken frågade ut barnen bänkviss, och slutligen kom turen, eller rättare sagt oturen till mig.

— Julius René...

Jag reste mig ur bänken såsom de andra barnen hade gjort.

— Nå, vad är din pappa för något då?

— Min pappa är död.

— Hm, jasså... Det var ju tråkigt... Nå, men vad var han innan han dog då.

— Hertig.

— Vad för något???

Att jag sagt någonting som var galet, var inte svårt att förstå. Men jag kunde inte fatta vad det var. Och de blickar som fröken gav mig hörde inte till de allra

vänligaste. Hon kanske trodde att jag stod och drev med henne.

— Vad sa du att han var... sa du...

— Hertig...?

Frökens tidigare frågande tonfall hade plötsligt blivit påtagligt förnekande, medan mitt svar kom mer tveksamt. Kunde man inte tänka sig att han var hertig? Bara så där lite grann

Fröken granskade mig kritiskt. Jag tror inte att min klädsel tilltalade henne. I varje fall kunde den inte sättas i samband med hertigsöner. Och sådana historier som den med prinsen och tiggargossen händer bara en gång. Jag tittade i smyg på mina kamrater. De verkade fullständigt likgiltiga. Tydligt kände de inte till hertigar mer än jag. Men som jag allt mer fått klart för mig att något var på tok, försökte jag att reparera skadan.

— Han var ju ingen sån där riktig överhertig förstås... men i alla fall...

Jag tystnade tvärt. Fröken, som efter ett ivrigt rotande i matrikelbladen, hade äntligen funnit det som rörde mig. Hon ögnade hastigt igenom det. Nu såg hon ond ut.

— Vad narras du för?

Ja, vad skulle jag väl svara på en sådan fråga? Inte kunde jag begripa vad det var för fel med hertigar. Efter min mors framställning borde det vara rätt anständiga människor. Att de nu sjönk i min aktning är säkert, men jag ville till varje pris försvara både mig och hertigarna.

— Jag narras inte alls... försökte jag trotsigt.

Fröken såg besvärad ut. Det här var någonting utanför hennes horisont, och

jag tyckte mig se en skymt av ömhet då hon fortsatte:

— Sätt dej. Man kan inte begära att du ska känna till din far när din mor inte är gift.

Där fick jag. Som väl var begrep jag inte ett dugg av detta. Gift eller ogift, vad bekymrade det mig. En sådan bagatell är väl lätt att glömma. Visst säger prästerna att äktenskapet är instiftat i himmelen, och man tycker väl att det borde räcka med det, men det måste ju, tyvärr, skrivas in i prästbetyget också. Nå, det där låg långt utanför mitt vetande just då, men någon aning måtte jag ändå haft eftersom min slutreplik blev ganska uddig.

— Men min pappa är i alla fall död nu, å det går inte att ändra på, för det har min mamma sagt... å förresten så var Jesus mamma inte gift hon heller...

Det där sista var jag väldigt stolt över. Det hade jag fått lära i söndagsskolan. Långt före innan jag lärt mig läsa, visste jag allt om Jesu födelse, och jag tyckte att vi hade någonting gemensamt, Jesus och jag.

Fröken svarade ingenting. Men hon bet sig i läppen och såg fundersam ut. Kanske började det äntligen gå upp för henne att jag var fullständigt oskyldig till min egen tillkomst...

Men jag skulle få flera erfarenheter. Och det hände under den första rasten på skolgården där jag stod i funderingar över vad i all världen det kunde vara för fel med hertigar. I närheten lekte några grabbar med en boll, och allt skulle ha varit frid och fröjd om inte den förbaskade bollen hade råkat hamna just vid mina fötter. Om jag inte hade varit så djupt för-

sjunken i tankar, så hade jag väl sparkat tillbaks bollen. Men nu gjorde jag inte det, och ett rödhårigt busfrö rusade fram för att hämta den. Det var när han upp-täckte mina knäppkängor, som jag fick en obehaglig känsla av att någonting skulle hända.

Mina knäppkängor ja. Det här hände i början av seklet, år 1910, och knäppkängor hade använts av en tidigare generation. Det var nog en och annan flicka som fortfarande gick klädd i sådana, men för pojkar var det en styggelse att skåda. Min mor, som inte endast var fattig, utan även hade sin egen uppfattning om pojkars klädsel, ville så gärna att jag skulle se ut som en prins. Och det gjorde jag nog också. Om det bara hade varit hundra år tidigare.

Det var naturligtvis inget fel med knäppkängorna. Om man inte absolut måste nämna det att de var två nummer för stora (för att man skulle kunna växa i dem), och att de var utav blankskinn, för att lysa så mycket som möjligt. Gud vet var min mor hade fått tag på dessa knäppkängor. Antagligen hade hon kommit över dem billigt i någon gottköpsaffär. Det var förmodligen det sista par som fanns att köpa i det här seklet. Och bortsett från att mina byxor var för långa för att kallas kortbyxor, och för korta för att vara långbyxor, så var det ett intet mot kängorna. Näst hatten förstas. Och mitt långa, lockiga hår, som kom mig att likna Buffalo Bill. Någonting som jag skulle ha varit väldigt mallig över, om inte jäntor också haft långt hår.

Hatten, som var av flätad halm, med en hög kulle och vida brätten, och med ett mörkblått sidenband som gick runt kullen och avslutades med två nedhängande vimplar, erinrade om forna tiders sjömanshattar. En något för stor sjömansblus, med guldknappar och blå krage, kompletterade min övriga klädsel.

Nu, så här långt efteråt, förstår jag faktiskt busfröets spontana glädje vid anblicken av min person. Inte ens Jenny Nyström skulle ha kunnat teckna en bättre bild "af en snäll gosse" där jag stod, blåögd och rödblommig, med lockar och hattband fladdrande för vinden. Och med två smala ben nerstuckna i ett par ilsket blänkande knäppkängor. Det var egentligen bara portören som fattades.

Busfröt, som stått böjd över mina fötter, reste sig långsamt med blicken fastnitad vid mina kängor. Han mönstrade mig noggrant från fötterna och uppåt, och hans häpna förtjusning slog över då han upptäckte hatten och mitt långa hår. Jag försökte vara så likgiltig som möjligt. Jag bemötte honom med kallt förakt, med en uppsyn som ville säga att det här bara var skoj. Jag hade andra kläder hemma. Det här är bara skoj. Begriper du inte det?

Men det begrep inte grabben. Han upp-

skattade tydligen inte min fina humor. Och till sist kom det som jag hade fruktat.

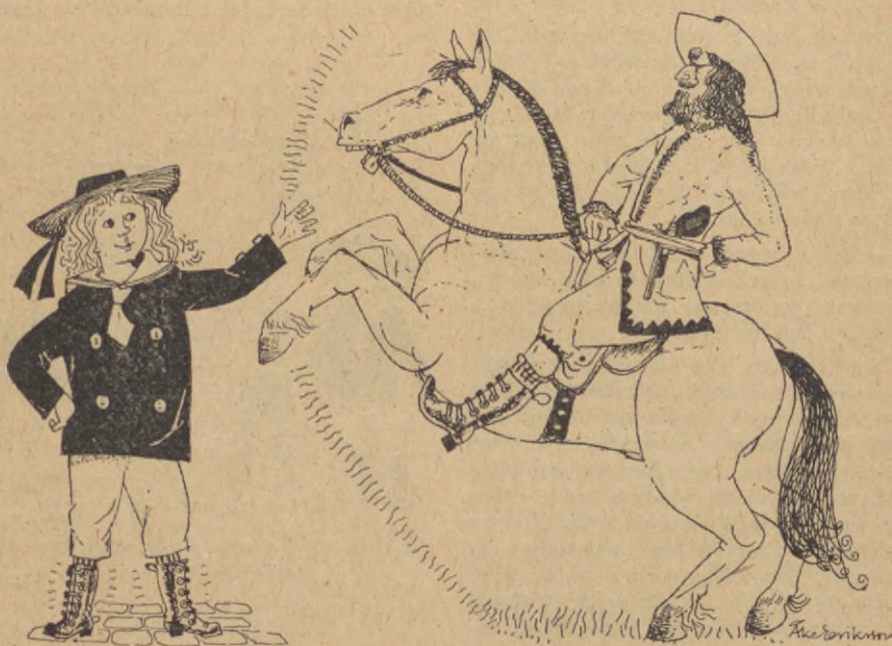
—Kikus killar... kom får ni se... en jäntgrabb... vrålade han så det ekade över hela skolgården. För att vara riktigt säker på att bli hörd upprepade han det ett par gånger. Och ungarna samlades kring oss likt en svärm ilsket surrande getingar.

Ja, där stod jag, och kunde inte gärna göra något annat. Att bli kallad för jäntgrabb var en oerhörd skymf. Jag kände en vild lust att få visa min karaktighet med knytnävarna. Men jag fick inte slåss för min mamma. I synnerhet inte då jag hade bästa kläderna på mig. Och det här skulle väl liksom vara det finaste jag ägde i den vägen. Nå, det hade väl gått an om inte hon, Greta, min hemliga kärlek, hade sällt sig till belackarnas skara. Det sårade min stolthet. En man kan bära

Min svaghet för kvinnor började i rätt unga år, och fastän man kanske tycker att jag, i den penibla situation jag nu befann mig, borde haft annat att tänka på, undgick det mig inte att Gretas byxben flaggade en bra bit nedanför klänningsfällan. Och på den tiden var det mycket genant om flickornas byxor syn-tes.

— Ha... Greta har i alla fall inget att vara mallig för... för hennes brallor syns...

Det var naturligtvis både ofint och fejt att använda mig av Gretas byxor för att avleda uppmärksamheten från mig själv. Det erkänner jag gärna. Men rent psykologiskt sett var det riktigt. Mina belackare bestod till största delen av grabbar, och om det finns något evigt kvinnligt så finns det väl också något motsvarande manligt. Och i vissa fall kan ett par flick-

Buffalo Bill hade också långt hår — och knäppkängor på söndagarna!

mycket, men han vill inte gärna bli kallad för jäntgrabb av föremålet för sin kärlek. Att denna min kärlek var så hemlig att inte ens Greta visste om den bekymrade mig inte. Hon borde ha anat den.

Barn kan vara grymma ibland. Och den hämnd jag åstadkom anstod inte en gentleman, det medger jag, men det finns stunder i ens liv då man helt glömmer sin själsfinhet, och blir lika primitiv som omgivningen. Visst är det vackert med det kvinnligt veka, och så där, men jag hade ingen lust att ensam ringa in förbrödningens blomsterrike. Jag lät min ridderlighet fara all världens väg.

byxor vara tillräckligt för att uppväcka detta manliga. Jag såg här en chans att något så när hyfsat dra mig ur spelet. Men, jag hade inte räknat med Gretas diplomati, eller kvinnliga slughet, vilket man nu vill.

— Men Julle har i alla fall långt hår... precis som en jänta... å han ä' en riktig jäntgrabb...

Nu sedan jag blivit äldre förstår jag hur litet det behövs för att sätta i gång omsväningar från den ena åsikten till den andra och skapa stora folkrörelser. Bara ett enda litet löjligt argument, och så är det färdigt. I konkurrensen mellan intresset för Gretas byxor och mitt hår,

var det tyvärr det senare som avgick med seger. Och i nästa ögonblick hade jag hela svärmen över mig igen. Surrande, skrikande, och hånande. Men jag fann mig.

— Ha... ja' har lika långt hår som Buffalo Bill... å ja' ska bli en indian-krigare när ja' blir stor... å då måste man ha långt hår...

Det tog skruv. Buffalo Bill var alla grabbars ideal. Och han hade faktiskt långt hår. Grabbarna började bli osäkra. Den rödhåriga drog sig betänksamt över sin snaggade hjässa, undrande hur pass lång tid det skulle ta innan hans hår blev lika långt som mitt. En viss avundsjuka började märkas hos en del av grabbarna. Buffalo Bill var i alla fall ingen jäntgrabb. Det vågade ingen påstå. Men Greta förnekade inte sitt kön. Jag förstår inte hur ormen lyckades lura paradiset's Eva. Hon skulle ha hetat Greta i stället.

— Men Buffalo Bill har väl i alla fall inga knäppkängor.

Det var sant. Buffalo Bill använde inte knäppkängor. Han hade stövlar. Fronten började vackla igen, och opinionen böljade mot mig. Jag kände mig osäker. Men ungarna jublade. Inte kunde man tänka sig Buffalo Bill som en kille med knäppkängor. Men varför inte? Jag ville inte ge upp för en sådan bagatell.

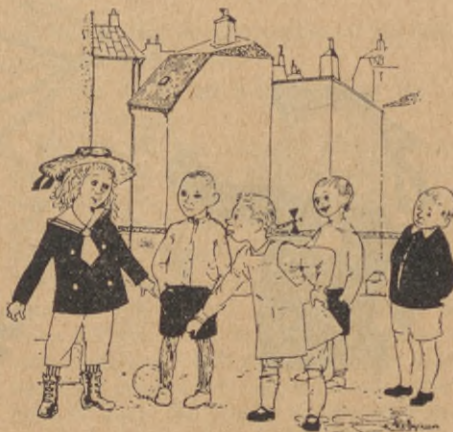
— De' har han visst de'... på söndagarna... för han får inte slåss me' indianerna på söndagar för sin mamma... å då har han knäppkängor.

Där fick dom. Det var ett lamt försök. Men det höll en stund. Där fanns faktiskt ingen som kunde förneka att Buffalo Bill hade knäppkängor på söndagarna. Man visste egentligen ingenting om den store indianbekämparens söndagsfirande. Men alla ungarna hade en egen erfarenhet av sina mammors underliga uppfattning om söndagar, fina kläder, och slagsmål. Men Greta gav sig inte. Det är svårt att förstå hur jag någonsin kunde älska denna vidriga och falska varelse. Jag ser henne ännu framför mig där hon stod med den lilla hårflätan rakt ut i luften som en rättsvans. Uppnäst, näbbig, och, om jag inte minns fel, snorig. Men, kärleken är blind, och jag beundrar ännu i dag den djupsinniga logik med vilken hon gav mig det sista avgörande dråpslaget.

— Men de' ä' väl inte sönda' i da' hel-ler...

Det var en psykologisk fullträff. Det var inte söndag i dag. Och med denna enkla men klara logik krossade hon fullständigt min bluff med Buffalo Bill. Men vad skulle jag väl göra nu? Hade jag varit tjuva år äldre, och förlovad med Greta, hade jag helt säkert slitit ringen av mitt finger och slängt den i ansiktet på henne. Och så skulle jag ha krossat hennes hjärta under mina knäppkängor. Men jag fick inte mycket tid över till sådana funde-

ringar. Sedan jag nu definitivt förlorat min prestige i ungarernas ögon hade jag fullt upp med att klara mig mot dem. Man trängde in på mig, och någon slet av mig hatten. Den föll på marken och blev söndertrampad. Det var då jag ilsknade till. Vad var det här för någonting egentligen? Här hade jag levt i sju lyckliga år hos min mor, med sol, blommor, och fågelkvitter, i lycklig okunnighet om världens ondska, och så blir jag plötsligt ett föremål för lärarinnors och klasskamraters mindre smickrande uppmärksamhet. Vad hade jag tidigare vetat om ogifta mödrar och jäntgrabbar? Ingenting. Och aldrig hade någon förlöjligen mitt utseende såsom man gjorde nu. I söndagsskolan hade jag fått lära att Jesus inte tyckte om att barn slogs, utan att om någon slog mig på den ena kinden så skulle jag vända den andra till. Men det skulle behövas många kinder till de här ungarna. Och så många ägde jag inte. Nu fick faktiskt både Jesus och min mamma lov att ursäkta mig, men det här måste jag klara

Till och med Greta hade sällat sig till belackarnas skara.

upp på mitt eget sätt. Jag hade väl andra intressen också. Inte för att jag riktigt visste vad hertigar var för något, men när jag nu en gång hade sagt att min far varit en sådan, och som jag inte trodde att hertigar skulle gilla att bli skymfades på det här sättet, så tog jag till knytnävarna. Och så var slagsmålet i full gång.

Jag vet inte hur det skulle ha slutat om inte fröken, som sett alltsammans från sitt fönster, utan vidare ringt i klockan och förklarat att rasten var slut. Hon mötte oss i korridoren när vi kom in. Mina klasskamrater före och jag efter, med min söndriga hatt i ena handen och en avsliten sjömanskrag i den andra. Fröken var mycket allvarlig, och hennes ögon sökte mig. Jag var beredd att slåss så länge jag orkade, om hon hade angräpat mig.

Men det gjorde hon inte. Hon bara såg på mig. Som om hon just nu skulle ha

sett mig för första gången. Hon betraktade mitt hår, min hatt, och mina knäppkängor. Och hennes drag veknade. Jag har ofta undrat varför det i vårt skriftspråk inte finns något tecken för kärlek. Vi har utrops och frågetecken, men inget för den vackraste av alla känslor, kärleken. Men om ett sådant tecken hade funnits, så skulle jag sätta en hel rad efter min beskrivning av frökens ögon när hon nu kom emot mig med framsträckta händer. Jag tyckte så oändligt mycket om henne just då. Allt det trots, som jag känt inom mig, var som bortblåst. Och all min stridslust for all världens väg. Jag började faktiskt gråta. Det var inte mycket bevått med den stora stridskampen nu. Jag, Julius René, son till hertigen av ingenstans, snorade och grät som vilken annan sjåpig barnunge som helst.

Med tårdränkta ögon såg jag upp i frökens ansikte. Hon log mot mig. Det lätade något.

— Nog har väl Buffalo Bill knäppkängor... har han inte det... säj...

— Jodå, det har han allt... på söndagarna så...

Tro nu inte att jag med den här bilden av Julius René, vill förlöjligen eller klandra hans mor. Ånej. Om nu hans mammassmak var lite egendomlig, så var välgörenhetshygenornas (förlåt uttrycket) inte en bit bättre.

De skor som han genom skolans försorg senare fick ut var av ett grovt smorläder, med tre hål klippta i skaften för att man skulle se att det var skolskor. Mössan var av den så kallade skrubbamodellen, hög och rak som en skorsten. De långa lockarna föll för en klippbiljett från skolan. De klipptes av så kort att man förvånar sig över att frisören inte skalperade honom på en gång. När Julius René sedan artigt tog farväl, och satte mössan på huvudet, blev han ytterligare en erfarenhet rikare. Den att man inte bör prova ut mössor i simsonperuk och sedan låta kortsnagga sig. Mössan får då en viss benägenhet att vila på örnen.

Om det alltså inte var någon prålig Julius som kom till skolan dagen därpå, så var det inte heller någon prydlig sådan. Och jag tror att han själv föredrog sin första upplaga.

Det där med hertigen var direkt inte så felaktigt som man tror. Hans far hade verkligen varit en sådan. Inte riktigt, men närapå. Fadern var nämligen, liksom modern, vid teatern, och hans roll som hertig var endast en komedi. Men vad är väl livet om inte just en enda stor komedi? Och Julius René är ett av de stora komediernas fosterbarn.

Att hans föräldrar inte hann gifta sig innan fadern dog har aldrig bekymrat honom. Och Gud skapar inga oäkta barn.

Men det finns människor, som inte är äkta... Tecknare Åke Eriksson.

ARBETE OCH SOCIALKLASS

Med denna tredje artikel om "manuella och intellektuella yrken" ser sig redaktionen tyvärr nödsakad att bläsa eld upphör. Ämnet torde tillhöra de "brännbara" och kan behandlas från många olika utgångspunkter, vilket också de tre debattörerna visat. Vi tacka deltagarna, Erik Gösta Elf, Olof Hallsten och Roland Ekström, för deras synpunkter och beklaga att vi på grund av den olämpliga pressläggningstiden för Status inte kan bereda möjlighet till ett kortare replikskifte i slutomgången.

De föregående artiklarna, "Kroppsarbete och Kulturarbete" av Erik Gösta Elf var införd i nr 7 1952 och "Skomakaren" och "hjärnornas kamp" av Olof Hallsten i nr 8 1952.

Det har varit intressant att läsa Erik Gösta Elfs och Olof Hallstens artiklar behandlande "manuella och intellektuella yrken". Deras grepp om problemet är såvitt jag kan bedöma alltför personligt subjektivt och för lite socialt och sociologiskt för att få den räckvidd som ämnet kräver. Jag skall inte uppehålla mig vid Elfs bidrag, eftersom Hallsten gentemot det redan gjort de invändningar som kan anses nödvändiga. Däremot skall jag kika lite på Olof Hallstens egen artikel för att ge min tribut till den gamla lekramsans om "katten på rätten och rätten på repet och repet på..." och sedan raskt gå över till att redovisa min egen syn genom att tala om vad några "förståsigpåare" sagt i den här frågan.

Hallsten har en del resonemang som syns mig lite betänkliga och oklara. Som förklaring till att en del människor ägnar sig åt en intellektuell sysselsättning istället för en manuell som kanske skulle passa dem bättre, ge dem större arbetstrivsel och relativt god lön, framhåller Hallsten att de ifrågakvarande människorna inte vågar och att "det är svårt att bryta rytmen". Den sista "förklaringen" säger inte mig och förmodligen inte någon annan heller något. Den kastar intet förklarings skimmer över problemet. Vad är det för rytm Hallsten avser? Ja, därom lever läsaren i okunnighet. Då är det mera givande att tala om de olika arbetenas sociala uppskattning. Vi lever i vad man något oegentligt brukar kalla ständscirkulationens tidevarv, men än så länge har vi inte hunnit så långt i den utvecklingen att t. ex. en professorsson kan bli byggnadsarbetare utan att han därför anses som en misslyckad individ, ett svart får vars levnad föräldrarna skäms att beröra m. fl. liknande fantastiska reaktioner. Med den antydda bakgrunden inser man lätt att det inte är fråga om att bryta mot något slags rytm utan mot en social värderingsskala som tycks ha långa och seglivade rötter.

För övrigt tycker jag med undantag för några smärre kufiska påståenden och vändningar att Hallsten i sitt bidrag har bättre grepp om ämnet än Elf. Mot bådas tal om arbetare och intellektuella och att det skulle finnas en motsättning dem emellan är jag rätt skeptisk. Hallsten t. ex. skriver att "utan tvivel finns det fortfarande en viss motsättning mellan kroppsarbetare och intellektuella". Men här känner man sig inte lika övertygad som Hallsten. Om det finns någon motsättning mellan intellektuella i betydelse av advokater, statsråd, docenter osv. å ena sidan och kroppsarbetare å andra så är den både på grund av de intellektuellas fåtal och deras många gånger utomordentliga insikter i den här behandlade frågan ett mindre problem. Man skulle här — för att karikera det som syns mig befängt — lika väl kunna tala om en motsättning mellan kroppsarbetare och Jehovas vittnen. Nej, den stora och samhälleligt vanskliga motsättningen på vår arbetsmarknad har vi haft och har fortfarande mellan kroppsarbetare och tjänstemän. Historiskt har det väl varit så att tjänstemännen på grund av sitt fåtal stått arbetsgivaren mycket nära, de har haft kortare arbetstid, börjat sin arbetsdag senare, kunnat vara snyggt klädda i jobbet — kort sagt de har genom sitt arbetes karaktär och sina förträffliga förmåner haft ett påtagbart underlag för sin känsla av förmer gentemot arbetarna. Vill man studera ovan omtalade skiktning i sin prydno så har vi i vårt land små reservat här för, nämligen brukssamhällena och varför inte också nämna småstäderna i vilka invånarna känner varandras olika sysselsättningar och därför också vet hur de ska förhålla sig till varann. I större städer existerar ju den utmärkte anonymitet som åstadkommer ett hälsosamt kaos i den sociala skiktningen.

Friska fläktar blåser det i en artikel som Sam Johanson skrivit i Expressen, där han bland annat slår ner på dogmen om nödvändigheten av en yrkesutbildning och på tanken att det skulle vara finare att sitta på kontor än att arbeta på verkstad:

Det är känslotänkande och ingenting annat när man inbillar sig att var och en och i all synnerhet ens egna barn måste lära sig ett yrke. Samma slags känslotänkande som går igen i föreställningen om att en ung man med nödvändighet måste ta studenten eller att det är finare att sitta på kontor än att arbeta i en verkstad. I ett högmodernt och genomrationiserat industrisamhälle är nämligen behovet av icke yrkesutbildad arbetskraft vida större än behovet av yrkesutbildad. Och för övrigt kan det som sagt ur ekonomisk syn-

punkt vara fördelaktigare att bli renhållningsarbetare än att utbilda sig för ett yrkesarbete inom en konjunkturkänslig näringsgren. Även under en lågkonjunktur måste nämligen trottoarerna sopas rena, så att inte de arbetslösa yrkesarbetarna går och snubblar omkull på bråtet som faller ur flanörernas fickor."

Även om Sam Johansson delvis kan ha rätt i sina synpunkter på behovet av icke yrkesutbildad arbetskraft så ligger det ändå en dryg portion sanning i andras påståenden om att "maskinbetjäningen" är vår tids yrkesutbildning. Men det ska vi återkomma till senare.

Att problemet tjänstemän—arbetare är väsentligt och aktuellt får man veta om man gör en bläddring i TCO- och LO-pressen. Tidningarna Industritjänstemannen och Metallarbetaren har haft en het drabbning om den här omskrivna frågan. Gösta A. Svensson som för pennan i Metallarbetaren har fått sina åsikter lätt misshandlade av Industritjänstemannen. Tidningen framhåller att den inte är övertygad om att en utjämning evad det gäller sådana förmåner som pension, semester, lön o. dyl. skulle medföra att "rangskillnaden" försvann. Den fortsätter: "Tänk om kontorsyrkena av en del människor trots allt skulle betraktas som finare, därför att dess utövare kan gå snyggt klädda i arbetet med krage och slips. Hur skulle man få bukt med den inställningen? Ja, så vitt vi kan förstå vore väl enda sättet att i lag påbjuda att alla, både arbetare och kontorsanställda, skulle bära overall av samma färg". Den sist citerade meningens innehåll har en omisskännlig likhet med bruket att måla en viss potentat på väggen. Ingen vettig människa har såvitt bekant kommit på den idén att man skulle införa uniformering i det civila livet. Istället för sådana karikatyrer bör man ägna sig åt att försöka tränga in i frågan och därvid även anstränga sig att något förstå motsidan.

Inte kan man heller som Industritjänstemannen gör anklaga arbetarsidan därför att den hellre vill se sina barn som kontorsanställda än som arbetare. Först och främst är det inte så säkert att tillräckligt många arbetarfamiljer tänker på ovan angivna sätt för att man ska kunna göra en generalisering. Och i den mån de verkligen gör det, så är de offer för en av hela samhället omfattad social värdering som inte en ensam samhällsgrupp kan vräka över ända i ett litet klick. För att man här ska nå något resultat fordras en samverkan och ett omtänkande från samtliga samhällsgrupper!

Samma Gösta A. Svensson som piggar upp sidorna i Metallarbetaren har i Morgen-Tidningen skrivit ett par synnerligen

läsvärda artiklar som utgör en ansats till omtänkande och omvärdering. Hans resonemang i artiklarna sammanfattar han bäst själv:

"Vårt moderna samhälles verktyg är de många, de stora och snabbgående maskinerna." Då borde vi också vara konsekventa och säga: ansvaret för maskinen — maskinbetjäning om man så vill — är ingenting annat än vår tids yrkesarbete.

Svensson inriktar sig alltså på tempoarbetet och han vill med sitt tal om yrkesutbildning i det sammanhanget låna det alltför missaktade tempojobbet lite glans från den gamla tidens yrkesutbildning samtidigt som han synes vilja eliminera den ofta påpekade stora skillnaden. Det är ett helt annat, kanske mera positivt tillvägagångssätt än det som den tidigare citerade Sam Johanson använder. Och helt visst ligger det något mycket riktigt i vad Svensson menar, då han skriver att ju fler tempon en arbetare kan, desto större yrkesutbildning har han tillägnat sig. Och inte kan man väl heller ha några invändningar mot Svenssons vällovliga syfte att åstadkomma en rättvis värdering av tempoarbetet både socialt, ekonomiskt och ur förmånssynpunkt. Vidare träffar han huvudet på spiken då han framhåller att det inte kan vara en nöjaktig lösning att en tempoarbetare ska stå och tänka på något annat då han arbetar — en av många hemmasociologer omhuldad tes. Arbetsglädjens problem måste angripas i arbetet. Bort med förlagade vanföreställningar och det många gånger skadliga sociala tanteriet! Men ska vi här kunna nå ett påtagbart resultat, måste alla hjälpa till. Vill du förbättra världen så börja med dig själv. Eller som Gösta A. Svensson formulerar det: Vi bör fara varligt fram då vi värderar andra arbeten än dem vi själva är knutna till.

AKTA DIG FÖR KÄRLEKEN (Forts. fr. sid. 12.)

dödsdom. Hon strök sig över ögonen och läste om och om igen de få raderna. På papperet stod det bara att den okände, vars verkliga namn hon först nu fick reda på, var ute på tre dygns permission. Han satt i fängelse och skulle under permissionen avhålla sig från starka drycker, stod det.

Hon smög sig tillbaka och smusslade försiktigt ner plånboken i mannens rock. Så såg hon, nästan befriad, på den sovande. Det pep i honom och han snarkade högljutt.

Och hon som i veckors tid suttit vid pianot och fantiserat bort sig, medan hon spelat och sjungit O sweet mystery of Life, I've found you! den bekanta sången som brukar översättas med: Livets ljuva gåta jag dig funnit! Efter denna händelse ser hon nu i varje förälskad man en förbrytare.

Schack

Redigerad av
G. SKARP

SM-TÄVLINGARNA

i schack resulterade åtskilligt överraskande i att göteborgaren Kinnmark delade förstaplaceringen tillsammans med Stoltz. Dessa båda kommer att sarspela om titeln. — Här följer ett parti från tävlingen där Kinnmark slår den annars svärfjällade "Zäta", som överrumplas av göteborgarens aggressiva spelsätt.

Italienskt parti.

Vit: O. Kinnmark Göteborg	Svart: Z. Nilsson Stockholm
1. e2—e4	e7—e5
2. Sg1—f3	Sb8—c6
3. Lf1—c4	Sg8—f6
4. d2—d3	Lf8—e7
5. Sb1—c3	d7—d6
6. Lc1—g5	0—0
7. h2—h3	Lc8—e6
8. Lg5×f6	Le7×f6
9. Sc3—d5	Le6×d5
10. Lc4×d5	Sc6—e7
11. Ld5—b3	d6—d5
12. h3—h4	— —

Överilat vore 12. g4 vilket skulle ge svart möjlighet att via g6 postera sin springare på f4.

12. — — c7—c6
13. Dd1—e2 b7—b5
14. 0—0—0 — —
(Bonderovet 14. e×d5, S×d5. 15. S×e5 strandar på 15. —, Te8.)

14. — — Dd8—c7
15. d3—d4 d5×e4
16. De2×e4 e5×d4
17. Kc1—b1 — —
Ett bondeoffer i den goda sakens intresse.

17. — — c6—c5
Efter detta närliggande drag får vit på allvar vind i seglen. Relativt bäst var 17. — Sg6.

18. Sf3—g5! g7—g6
19. Lb3×f7! — —
Svart har tydligen ej tillräckligt beaktat denna vändning.

19. — — Tf8×f7
20. De4×a8† Dc7—c8
På 20. —, Tf8 hade vit poängen 21. D×f8† jämte Se6†.

21. Da8×c8† Se7×c8
22. Sg5×f7 Kg8×f7
23. g2—g4 Sc6—e7
24. Th1—h3 Se7—d5
25. f2—f4!

Svart gav upp. (På 25. —, S×f4 hade följt 26. Tf3, g5. 27. h×g5, L×g5. 28. T×f4! jämte Tf1.)

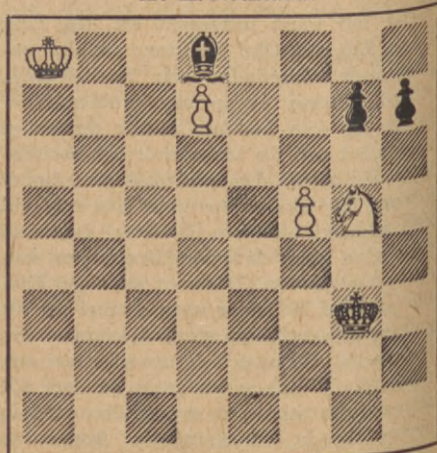
LÖSNINGAR

Problem av A. Petrakevitj. Matt i tre drag. 1. Dh8, K×h2. 2. Sf3†. 1. —, g×h2. 2. Se4.

Studie av Liburkin och Bondarenko. Vit drar och vinner. 1. Sg2—h4! Kg1. 2. Sf3†, Kg2. 3. S×h2, K×h2. 4. e5, L×e5. 5. Ke6!, Kg3. 6. Kd7, Kf4. 7. Kc8, Lc7. 8. Kb7 och vit vinner.

STUDIE

Av H. Neustadt.

Vit drar och vinner.

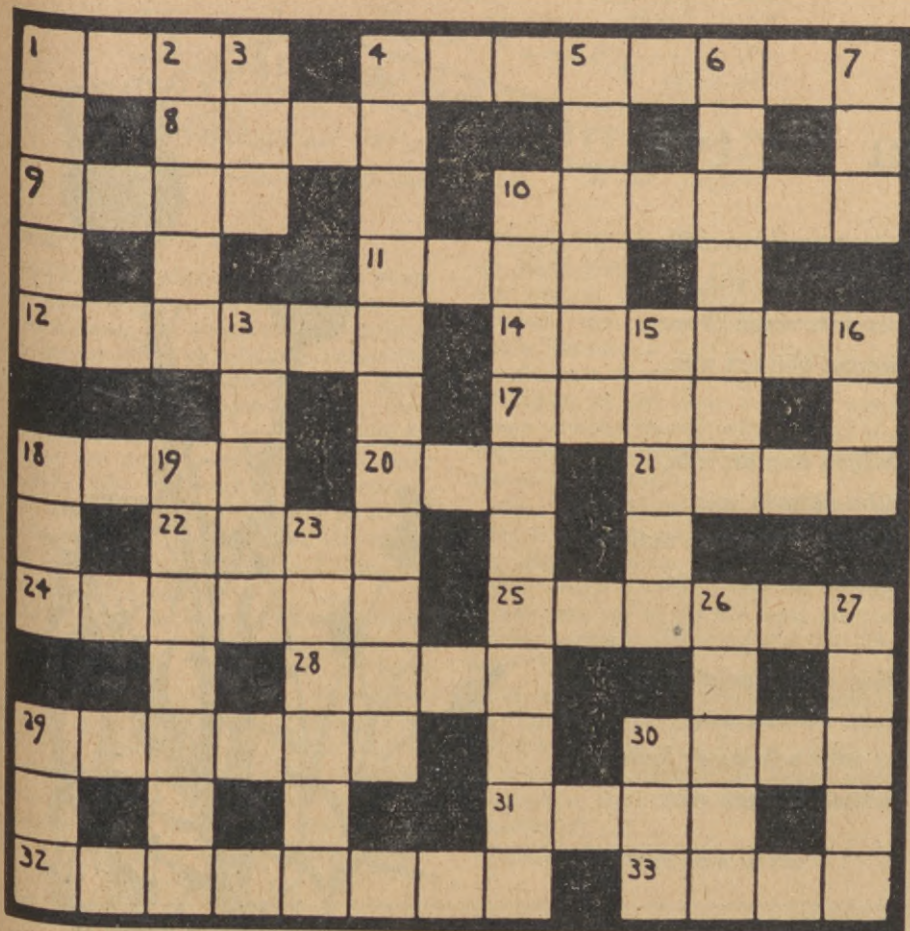
Vit: Ka8, Sg5, Bd7, f5 = 4.
Svart: Kg3, Ld8, Bg7, h7 = 4.

Bilden som konst

Inom bildvärlden dominerar ännu ogräset. Men jag tror, att tiden ska komma, då den amerikanska televisionens andefattiga, reklam-söndersprängande program, bildtidningarnas sensationsreportage, serietidningarnas skräckteckningar och filmens "folkhumoristiska" alster ska förtvina. Och ersättas av bildberättelser i positiv anda, både beträffande bildkvalitén och tendensen. Men ska vi kunna nå dit, måste vi vänja barnen vid bilder, och "bra" bilder, vilket inte behöver utesluta tankeväckande resonemang. Tvärtom, vi kommer ämnena lättare in på livet med hjälp av bilderna. Den rätta bilden, presenterad på rätt sätt, passiviserar inte, förslöar inte. Den aktiviserar, den engagerar, den talar dagens språk.

("Försvar för Bilden" —
Ake Andersson i AT.)

KORSORD nr 9

VÅGRÄTA ORD

1. Flytande holländare. (4)
4. Så ska en slipsten dras. (8)
8. Uppträder enligt alla versioner mycket lätt klädd. (4)
9. En konservativ britt. (4)
10. Har ett skarpt ljud. (6)
11. Är befolkningen i övre Norrland. (4)
12. Han dyrkas faktiskt som en gud. (6)
14. Hur är kriget i våra dagar? (6)
17. Gör man när det är bråttom. (4)
18. Kan en son vara för sin mor. (4)
20. I burnus. (3)
21. "Englands trädgård". (4)
22. Flicka. (4)
24. Ett högdramatiskt våp. (6)
25. Den moderna tidens riddarväsen. (6)
28. Ungefär en halv meter långt i vanliga fall. (4)
29. Tar ingen hänsyn till andra. (6)
30. "Människorna likna — såtillvida att de bli ohövlige om man skämmer bort dem". (4) (Schopenhauer)

31. Den italienska fascismen är en passerad —. (4)
32. Hur lever den som har det blygsamt ställt? (8)
33. Gör i sin mån att isen blir bruten. (4)

LODRÄTA ORD

1. Skick och bruk. (5)
2. Är tidningen för i dag. (5)
3. Brännvin är en — vara, sägs det. (3)
4. Stubbad mustasch i smala strimmor på båda sidor om näsan. (11)
5. Honom ha vi mycket att tacka för, i fråga om både ljus och ljud. (6)
6. Intim bekant. (7)
7. Ett värdepapper. (3)
10. — Mamma, var är vinden när det inte blåser? (11)
13. Vad aktie innebär. (5)
15. En som handlar uppåt väggarna. (5)
16. En diktad skuta, hur är den? (3)

18. Kan snöras. (3)
19. Det är för mycket sagt. (7)
23. Norrländsk medvurst och kan man höra regnet göra på rutan. (6)
26. Tolererades inte av korporal Storm. (5)
27. Ligger till grund för handling. (5)
29. I samband med Heckscher. (3)
30. Räv. (3)

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 9 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 oktober 1952. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord 9". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Lösning och pristagarnas namn kommer i novembernumret.

Lösning till korsord nr 7.

Vågrätt. 1. Kabyss. 4. Pedant. 7. Behåll. 9. Scen. 11. Styr. 12. Icke. 13. Hisskonduktör. 15. Radiolyssnare. 18. Odör. 20. Spik. 22. Alla. 23. Amiral. 24. Sotare. 25. Termit.

Lodrätt. 1. Krasch. 2. Baby. 3. Småskollärare. 4. Polisdistrikt. 5. Disk. 6. Tänder. 8. Eros. 10. Centra. 14. Sydpol. 15. Romans. 16. Näsa. 17. Enkelt. 19. Data. 21. Plym.

Pristagare: 1:sta pris, Fru Ines Lindkvist, Dämmegatan 10, Hälsingborg, kr. 10:—, 2:a pris, Fru Karin Larsson, Lövstagan 31 E C, Örebro, kr. 5:—.

"Fenomenet Snoddas"

Utifrån sett är det absolut ett fenomen. Här stiger en fullkomligt okänd ung man fram, sjunger en tämligen ordinär visa och hinner knappast sluta, förrän hans namn är på allas läppar, grammofondirektörer springer benen av sig, röda mattan är utlagd till varje tilja och tribun och den smarte talfilmsdirektören har fångat både honom själv och hans visa på filmremsan. (Har han fått betalt för den nu?) Sådant händer inte ofta i detta landet, och naturligtvis dröjer det inte länge innan reaktionen sticker upp. Så snabbt får man inte bli berömd, så lätt får det inte gå, tänk på mej som hållit på och sjungit i tjugo år utan annan kontakt med grammofonbranschen än Din egen röst! Men entusiasmen tar överhand, och den ansvarsmedvetne vännen av ordning får inte annat svar på sina anklagelser än ett glatt "Haderian, hadera" från Ystad till Bangkok.

("Karusellens efterslingar" — Per Martin Hamberg i Expressen.)

Visa för två

Vet du något smultronställe,
lilla, mjuka vännen min.

— Räcker inte mina läppar,
stora, dumma vännen min.

Vet du någon äng att vila,
lilla, mjuka vännen min.

— I min famn finns inga tistlar,
stora, dumma vännen min.

Natten flög med fågelvingar,
lilla, mjuka vännen min.

— Du är trött och jag är lessen,
stora, dumma vännen min.

EMIL HAGSTRÖM.

"Majblomman" i USA

Det finns så många värtecken. Vi minns vår egen barndoms. De öronlappsförsedda pälsmössorna som pepprades med kamfer och stuvades i en vindskoffert medan sjömansmössorna med "Dristigheten" i guldmanstäv på mössbandet plockades fram i stället, kulspelet på blöta kyrkogårdsgångar och leken med diabolon i stans parker, Calle Cederström, "flygbaronen", i sin maskin över folkmassorna på Ladugårdsgårde. Han är tokig, sa de vuxna. Och för en gångs skull trodde vi dem. Det hela såg för konstigt ut.

Allt det där är länge sen nu, värtecken på den tid vi var barn, före jojons och reoplanets epok. Men redan då fanns "Majblomman", den lilla, konstgjorda blomman som vi fortfarande köper och pryder vårt rockuppslag med någon av de första dagarna i den ljuvliga månaden maj. Under alla år sen dess har "Majblomman" varit ett pålitligt värtecken, ett gott värtecken, ett nyttigt värtecken.

Kanske framför allt nyttigt. Föga anade väl Beda Hallberg i Göteborg, när hon 1907 bildade Första Majblommans Riksförbund, vad detta blygsamma märke skulle komma att utträta i kampen mot tuberkulosen. Men så småningom blev hon säkerligen på det klara med den saken. Redan omkring tjugo år efter starten hade majblommeförsäljningen gett ett netto på sex miljoner kronor.

Nåja, vad "Majblomman" betytt som hjälp åt tuberkulosens offer i det här landet, känner nog de flesta av denna tidskrifts läsare till. Men vad de däremot kanske inte vet är att det finns ett motsvarande märke i USA och att det också heter "Majblomman".

För all del, det är inte så egendomligt som det låter. Det amerikanska majblommemärket är en skapelse av svenskar i USA och tillkommet för att kunna lämna ekonomiskt bistånd åt lungsjuka svensk-amerikaner.

I staden Providence i Rhode Island samlas

des 1922, för precis tretti år sen alltså, en del svensk-amerikanska affärsmän för att resonera om vad man skulle kunna göra för att hjälpa de landsmän, som drabbats av tbc.

Detta möte resulterade i ett majblommemärke, som sen dess varje vår sålts i svenskdistrikten i USA. I likhet med sin svenska föregångare har den svensk-amerikanska "Majblomman" blivit en vacker framgång och gjort mycket för att lindra nöden bland lungsjuka. Nettot på försäljningen av Svensk-Amerikas majblommemärke går nämligen till upprätthållandet av frisångar vid The Swedish National Sanatorium, Englewood, det svenska sanatoriet i Colorado, om vilket vi berättat på denna spalt i ett föregående Statusnummer.

Någon estetisk fullträff kan man knappast kalla den svensk-amerikanska "Majblomman", men nytta gör den.

DEN ALLVARLIGE CLOWNEN. (Forts. fr. sid. 9.)

villorna i samhället, vilka ägas av välbärgade direktörer och affärsmän. Få människor vet att Max Hansen bor där.

"Vår stora hobby är fiske", berättar Max. "Så snart vådret tillåter är vi ute på havet och pimplar torsk. Min son Peter, som är en liten sömntuta, sover utmärkt om nätterna. Men om jag väcker honom klockan tre på morgonen och säger: 'Kom upp Peter, vi skall ut och pimpla torsk', så är han uppe som en blix och även min yngsta dotter, Anne-Marie — hon är bara två och ett halvt år gammal — har skaffat sig ett eget metspö redan."

Om det regnar sitter hela familjen runt ett bord och målar. Max föredrar blommor och liknande motiv, Peter, som självklart vill bli sjökaptan, flygare eller busschaufför (vilket är inte avgjort än), målar krigsskepp med många kanoner och den nioåriga Eva är mycket intresserad av modeteckning.

Om man besöker Max Hansens sommarresidens får man intrycket av att han lever det tänkbarast lyckliga familjeliv. Erfarenheter från Hollywood och Sverige har lärt oss att skådespelarnas äktenskap ibland kan vara ganska bråkiga och kortlivade. Det är just tvärtom med Max'. Hans hustru Brita, som är född danska, är en elegant, smärt och representativ dam. Hon är kanske den mest chosefria skådespelarfru man kan träffa. Hon lägger sig aldrig i hans arbete, men hon följer med på alla premiärer och deltar i hans sällskapsliv. Det är ett välkänt faktum att Max aldrig accepterar en inbjudan, utan att hans fru är med.

"Jag har fullt upp att göra att sköta mina barn och hushållet", säger hon leende. "Teater? Rollstudier? Jag har aldrig hört talas om sådant."

Och Max är en bra skandinavisk patriot. Varje morgon samlas hela familjen utanför porten, när Max hissar Dannebrogen. Det är hans lilla tribut till sitt land och till en statsform, som han gillar.

Denna bild, lånad från tidskriften "Hospital and Health Management", visar hur man från telefonväxeln sköter radioutsändningen på ett engelskt sjukhus. En automatisk skivspelare är naturligtvis inbyggd i aggregatet.

De sjuka och radion

Känns rubriken igen? Alldeles riktigt! Den förekom även i föregående nummer av Status, då vi påpekade hur önskvärd det vore, att Radiotjänst i förstorad skala fullföljde sina lyssnarundersökningar bland de sjuka och att undersökningsmaterialet sen sammanställdes, bearbetades och debatterades, allt i akt och mening att kunna komma underfund med och på bästa sätt tillgodose behovet av kontakt och underhållning hos en mycket betydande lyssnargrupp.

Det är en sida av problemet "de sjuka och radion". Men det finns också andra och åtminstone en av de senare är det inte svårt att komma underfund med för den, som roar sig med att läsa dagstidningarnas insändarspalter. Där kan man nämligen från tid till annan finna vädjanden från sjukhuspatienter till allmänheten om att skänka hörlurar. Det är nog inte mer än något år sen vi såg en sådan anhållan under tecknad av patientföreningen vid ett norrlandssanatorium, det kanske mest kända sanatoriet i hela landet. Vi kan inte dölja att vi blev nedslagna.

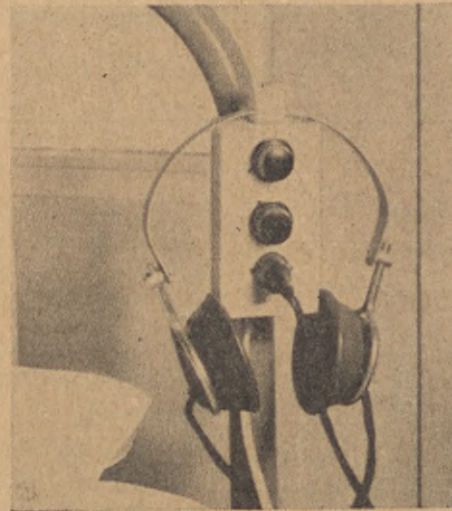
Vilka borde ha goda möjligheter att lyssna på radio om inte de sjuka? Det förefaller oss vara ett fullt berättigat krav, att varje sjukhussäng i detta land förses med förstklassig radioutrustning, hörlurar eller högtalare, allt efter omständigheter och lämplighet. Det är något galet och en smula förödmjukande, att sjukhuspatienter ska se sig nödsakade ta till tiggerstaven för att skaffa den radioutrustning, som det, enligt vårt sätt att se, är anstaltens skyldighet att hålla.

Vår avsikt är inte att generalisera. Vi vet mycket väl att det är bra sörjt för radiolyssnarna på många sjukhus — men det borde vara så på samtliga.

För att här ett ögonblick dröja vid den grupp vårdanstalter som närmast intresserar oss, sanatorierna, så torde man på dessa numera över lag ha tillgång till radio — skulle vi missta oss på den punkten ber vi om ett omedelbart SOS från de nödställda.

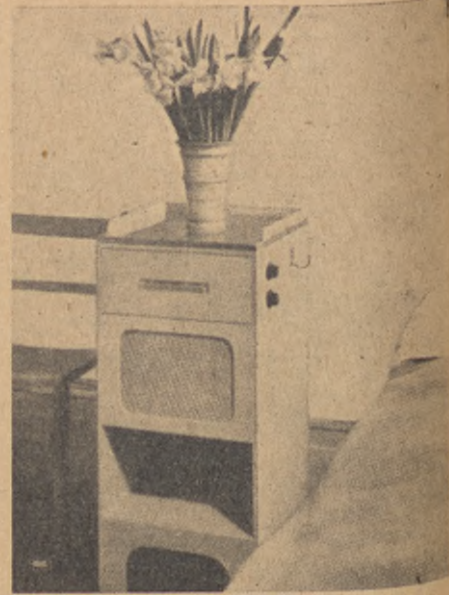
Trots att sanatoriernas centralradioanläggningar måste anses tillhöra anstaltens fasta inventarier har de i flera fall, kanske de flesta, inköpts och underhållits av patienterna. Om så inte hade skett skulle man troligtvis på en del håll fortfarande vara utan radio, större är nämligen inte det allmännas intresse för denna fråga. De ekonomiska uppoffringar, som här gjorts av de sjuka, framstår klarare om man betänker, att radioanläggningarna anskaffades på en tid, då vår socialvård inte var så utbyggd som nu, då — för att ta ett exempel — en medellös sanatoriepatient inte erhöll något fickpenningbidrag från hemmakommunen utan helt måste lita till patientföreningens hårt ansträngda kassa.

Många av dessa centralradioanläggningar på våra sanatorier är nu omoderna och förslitna. Är det för mycket begärt att anstalterna nu träder till och påtar sig kostnaderna för modernisering, där sådan är nödvändig, och i fortsättningen står för materialets underhåll? Vi vill inte sära någon, men vi kan inte låta bli säga vår mening: det är viktigare att de sjuka får bra radioanläggningar än flera sjukhuspräster.

Detta är en lätt och bekväm hörlursmodell. Manöverplattan levereras i två utförande: antingen försedd med fjädrande klämmor för fastspänning vid sängen eller utan klämmor för väggmontering.

Bra radioanläggningar. Just bra. Kvalitetskravet är i det här fallet viktigt — och det har kommit fram många tekniska nyheter på området. "Hospital and Health Management", en brittisk facktidskrift för sjukhusadministratörer, påpekade redan för ett par år sen, hur dåligt sjukhusens

Högtalare för sjukrum inbyggd i nattduksbordet. Lägg märke till rattarnas placering, lätt åtkomliga för den sjuke. Modellen konstruerades ursprungligen för Middlesex Hospital i England.

radioanläggningar i allmänhet hållit takt med de tekniska framstegen. Men inte bara detta. Man har även totalt förbisett att en radioanläggning ska anpassas efter vårdanstaltens individuella behov. Vad som passar på t. ex. ett barnsjukhus kan vara olämpligt på ett sanatorium. Svårt sjuka bör få tillgång till en speciellt konstruerad hörlur, som är särskilt skonsam för lyssnaren och för övrigt mycket använd i England. Möjligheterna att "banda" lokalprogram förbises ofta och apparatur härför saknas för det mesta, o. s. v. Men vi ska inte fördjupa oss i detaljer i ett ämne som vi inte behärskar. Här må kunniga tekniker ta vid. Kvar står vårt krav: förstklassig utrustning åt radiolyssnarna på alla våra sjukhus.

George Bodington, ett namn att minnas

1952. Att tiden rinner fort är ett föga originellt konstaterande. Tuberkulostidskrifter lite varstans i världen har erinrat om, att det i år är exakt sjuttio år sen Robert Koch införde ett vetenskapligt auditorium i Berlin kungjorde sin upptäckt av tuberkulosbacillen. Det var den 24 mars 1882. Ingen av de trettiosex åhörarna föreföll särskilt imponerad eller tycktes fatta upptäckstens oerhörda betydelse.

Det gjorde däremot Sir William Osler, en av den engelska vetenskapens största begåvningar och en lysande lärare i medicin. Redan i juli 1882, alltså bara några månader efter det Koch bekantgjort sin upptäckt, demonstrerade Osler tuberkulosbacillen för sina elever vid McGill universitetet i Montreal.

Men detta erkännande från en av

samtidens största medicinska auktoriteter hjälpte föga. Inte heller hjälpte det att den ansedda engelska läkartidskriften "The Lancet" samma år skrev, att upptäckstens betydelse inte kunde överskattas och dess praktiska resultat knappast anas. Än skulle det dröja två decennier innan Robert Koch vann allmänt internationellt erkännande.

Samma år som Koch tillkännagav sin upptäckt dog George Bodington (1799—1882). Det är ett intressant men numera nästan bortglömt namn i tuberkulosbekämpandets historia.

"Erfarenheten har lärt mig, att det säkraste sätt på vilket läkaren kan uppnå framgångsrik behandling, är genom att under sitt eget tak motta den lungsjuke patienten; bostaden bör då vara belägen på landet, med torrt och ljust läge... Sovrummet bör vara svalt och luftigt och tillfredsställande ventilerat..." Så lyder i ungefärlig översättning ett citat ur George Bodingtons "Essay on the Treatment and Cure of Pulmonary Consumption", en häpnadsväckande framsynt avhandling om lungotsens behandling och botande.

I våra öron låter inte dessa ordinationer på något sätt märkvärdiga. Men vi måste komma ihåg att de skrevs ner för mer än hundra år sen.

Redan före Bodingtons tid ordinerades den lungsjuke "frisk luft". Särskilt rekommenderades sjöesor eller vistelse i Egyptens torra klimat. Den engelske läkaren Thomas Sydenham (1624—1689) anbefallde energiskt ridning som den lämpligaste kurformen. Det radikala i Bodingtons ordination låg i att han förordade vistelse i friska luften utan kroppsövningar eller strapatser.

Han var inte heller någon vän av den lungotkur, som stängde in den sjuke i ett väl tillbommat rum under idelig behandling med rikligt tilltagna doser av vinsten och digitalis — med en eller annan paus för en påfrestande åderlåtning.

"Frisk luft om mornarna, en god middag så han blir tjock, ett opiumpiller så han sover, ett gott vin så hans puls blir lugn", var Bodingtons råd till den lungsjuke.

Det är en livsbejakande och — i vårt tycke — mycket sympatisk behandlingsform. Men George Bodingtons läkargärning visar fler vinnande drag än detta.

Bodington var ingen grå teoretiker utan en handlingskraftig och modig man, som inte drog sig för att trots mycket motstånd lansera sina idéer. 1840 startade han i den lilla byn Maney i England ett sanatorium för lungtuberkulösa och här praktiserade han sina behandlingsmetoder.

Denne djärve och fördomsfrie landsortsläkare kunde naturligtvis inte undgå att bli illa omtyckt av sina kolleger och det är betecknande, att "The Lancet" beteck-

nade hans avhandling om lungsotsbehandling som "verklighetsfrämmande och ovederhäftig". Men när Bodington fyrtio år senare var död skrev samma tidskrift i sin runa: "Det är egendomligt att en landsortsläkare redan 1840 skulle komma fram till slutsatser, som föregriper så många av våra senare rön... Han blev hårt åtgången av sina kritiker och på så sätt avskräckt från att fullfölja iakttagelser, som skulle kunna blivit av allra största värde".

Betecknande för Bodingtons radikala samhällssyn är vad han skrev om behandlingen av fattiga patienter:

"Vad beträffar lungsjuka fattiga patienter, borde sjukhus upprättas i grannskapet av större städer, lämpligt belägna och tillfredsställande utrustade för de sjukas mottagande och vård. På dessa sjukhus bör finnas möjligheter bekosta utfärder i vagn för de sjuka, trädgårds- och lantgårdsarbete för konvalescenterna. Det allmänna lasarettet i en stor stad är sämsta tänkbara platsen för lungsjuka patienter..."

En man, som för mer än hundra år sen kunde skriva något på en gång så framsynt och modigt, förtjänar att bli ihågkommen av oss alla.

Ny folkpension i Kanada

Den 1 januari 1952 var en stor belysning inom den kanadensiska socialvården, då trädde nämligen en ny folkpensioneringslag i kraft.

Denna nya lag är mycket enkel till sin utformning. Alla kanadensare — och som sådana räknas i det här fallet alla som bott i landet minst tjugo år — får vid inträdda sjuttio års ålder folkpension. Pensionbeloppet är lika stort för gifta och ogifta och fritt från behovsprövning.

Intressant är att denna ålderspension kompletteras med en behovsprövd pension för dem, som fyllt sextiofem år men ej sjuttio. När det gäller denna "hjälp-pension" är givetvis de tillåtna inkomstgränserna för gifta och ogifta olika.

Gå och bada!

Det är hårt att aldrig få behålla en illusion och det tycks vara vårt öde. Nu skriver en av våra vänner från sin sommarvrå av världen och redogör lyriskt och entusiastiskt för kallbadets stärkande och hälsobringande inverkan på organismen. Samtidigt läser vi på annat ställe, att det var Herkules, som uppfann varmbadet.

Där trillade ännu en hjälte ner från piedestalen. Och av alla Herkules, personifikationen av styrkan och hjältemodet, den grekiska mytologins suveräne stälman. Men det är som sagt vårt öde att alla illusioner ska ryka.

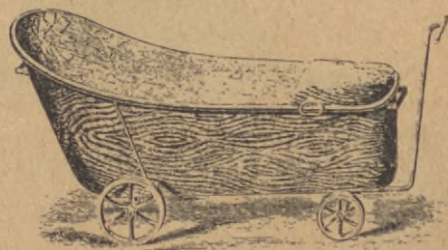
Så här trivsamt kunde man ha det på en badinrättning i Bryssel år 1514. (Samtida teckning.)

Medan detta skrivs dekorerar semesterfirarna landets sandstränder och klipphöllar, likt utslagna blommor sträcker de sig mot solen. De alla ambitiösaste badarna går så långt att de sårar tårna med tändstickor, det gäller att inte gå miste om en enda dyrbar solstråle. Och det är trångt på stränder och hällar. Kallbadet är sommarens stora sällskapslek. Gå och bada!

Ja, hur upp- och nervänd har inte världen blivit? En gång i tiden var varmbadet det stora sällskapsnöjet och kallbadet nästan uteslutande en medicinsk behandlingsform.

De gamla romarna träffades i termerna för att prata affärer eller höra den sista skandalen och på fjorton- och femtonhundratalet var det brukligt med många kar i badrummen på de stora slotten. Gemensamhetsbaden var populära och undra på det, när man bar in brickor med mat och dryck till badgästerna. Hur har vi inte deklinerat sen den tiden? En nypa badsalt är på sin höjd det enda njutningsmedel våra dagars varmbadare unnar sig.

Men kejsar Septimius Severus, som dog i England år 211, fick inte bada varmbad. Han led nämligen av gikt och för den sjukdomen ordinerades kallbad, och den behandlingsformen mot giktssjukdomarna stod sig länge, ännu in på 1600-talet. Om William Harvey, blodomloppets upptäckare, som dog 1657 berättas det att han för att bota sin svåra gikt brukade sitta med fötterna i kallt vatten tills han var så stelfrusen, att han måste bäras till en stol

Sådana här badkar hade man på sjukhus förr i tiden. Den här avbildade modellen hade gummihjul och var särskilt omtyckt.

vid härden för att bildligt talat tinas upp. Ibland har vi funderat över om det var denna dramatiska kur mot gikt som kom den gode William Harvey att göra den betydelsefulla upptäckten av blodomloppet.

En av våra kulturhistoriskt orienterade vänner påstår att det var George Bryan Brummell, "Vackra Brummell" som han kallades, den legendariske sprätten, historiens förste dandy, som i slutet på 1700-talet lancerade kallbad för nöjes skull. Brummells bästa vän, dåvarande prinsen av Wales sedermera George IV, blev en entusiastisk anhängare av idén och så var slaget vunnet. Kallbadet blev sällskapsnöje. Och har så förblivit.

Detta var vad vår i kulturhistoria så väl bevandrade vän berättade för oss och vi rös medan han utlade sin lärda text för vi tycker inte om kallt vatten på kroppen. Och vi påminde honom om att George Bryan Brummell, mannen som lancerade kallbadet som sällskapsnöje, dog på ett sinnessjukhus i Caen år 1840.

Knallhatten blir tuberkulos-bekämpare

Alla de goda krafter, som i USA bekämpar tuberkulosen, har nyligen fått en pigg och inflytelserik bundsförvant, en värdefull stridskamrat.

Knallhatten, en av de populära serieidolernas största idoler, tecknaren Al Capps virila och energiska lilla seriefigur, känd även bland svenska tidningsläsare genom Expressens "Tuschparad", har ryckt in för att göra sin värnplikt i folkhälsans tjänst.

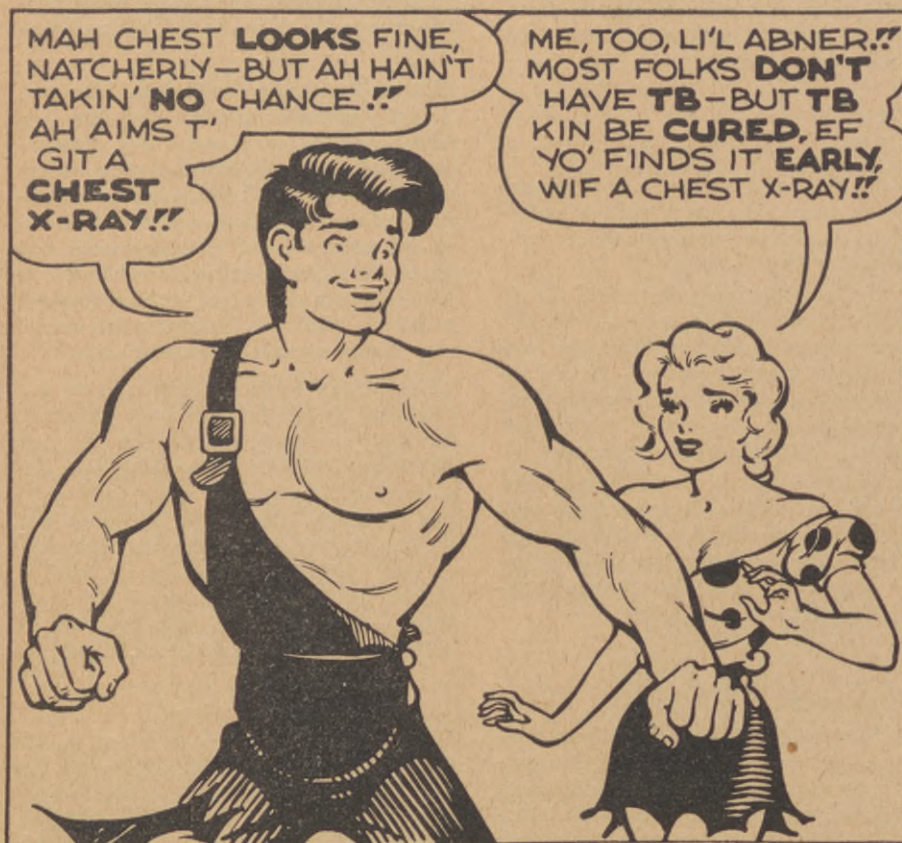
Som ett led i propagandan för allmänna skärmbildsundersökningar distribuerar nämligen Förenta Staternas nationalförening mot tuberkulos för närvarande en 3-färgsaffisch på vilken den stronge Knallhatten och den ljuva Daisy Mae är överens om det välbetänkta i att låta skärmbildsundersöka lungorna.

Knallhatten och Daisy Mae i kampen mot tuberkulosen i USA! Skriv upp att det är en kula som vet var den tar i det stora propagandakriget.

LI'L ABNER

By *Al Capps*

Knallhatten: "Nog för att en annan känner sej prima, men det är inte värt att ta några risker. Jag tänker skärmbildsundersöka mej."

Daisy Mae: "Jag också, Knallhatten. De flesta är friska - och förresten kan tuberkulos botas bara den upptäcks i tid genom en skärmbildning."

STOCKHOLM

Vackra ENRUMSMÖBLER i ek och björk
Kompletteringsmöbler, Mattor, Sängkläder,
Gardiner, Armatur m. m.

CONRAD ÅHLBERG

Bryggaregatan 7 Telefon 23 04 75
BILLIGA PRISER - KREDIT ORDNAS

Bengtssons Litografiska

23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20
MODERNT OFFSETTRYCKERI

BORAS OCH SÖDRA ÄLVSBOGS LÄN

Vid elektriska installationer
ring 122 47, 132 47

ELEKTROFIRMAN MAGNET

Kontor: LILLA BROGATAN 38
Affär: LILLA BROGATAN 30

Aktiebolaget

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbelytter, Duchatelltäcken, Gardiner och Draperivaror i såväl bomull som konstsilke

JÖNKÖPING

FARMA

Sjukvårds- och teknisk affär. Fullständig
sortering i sjukvårds- och förbandsartiklar.
Parfymeri och tekniska varor.

Tel. 595 Klostergatan 65 Tel. 595
JÖNKÖPING

Gynna svensk industri

M A L M Ö

V Ä S T E R V I K

Elda ekonomiskt
köp kooperativt

AB KOLKOKS
MALMÖ. Tel. 717 95 (växel)

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

ALLAS INKÖPSKÄLLA

KONSUM
VÄSTERVIK

Ät varje dag —

Anderssons

Kött-, Fläsk- o.
Charkuterivaror

N O R R K Ö P I N G

Aktiebolaget Trycksaker

BOK- & ACCIDENSTRYCKERI
Repslagaregatan 25
Telefon 209 52 Postgirokonto 13 05 52

STILFULLA GRAVVÄRDAR
Billiga priser

Nya Stenhuggeriet

Etabl. 1921 — Tel. 104 08
V. JOHANSSON & C:O

Fråga alltid efter S:T KNUTS

Vatten och Läskedrycker
S:T KNUTS VATTENFABRIK
Malmö — Telefon 211 80

S U N D S V A L L

Västerviks Mejeriförening

rekommenderar
sina försäljningar av
mjölk, smör, ost och grädde.

MARMOR, KALKSTEN
och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON
Villa Daisy, Mariedalsvägen
MALMÖ Telefon 153 80

AB BENGT ANDERSSON
MANUFAKTURAFFÄR
STORGATAN 17
Tel. 3311

JÄRN • PLÅT
METALLER

från väl sorterade lager och direkt från verk

Axel H. Ågren AB

C Ö T E B O R G
Telefon växel 17 20 60

S T O C K H O L M
Telefon växel 23 15 40

'DESIVON'

sårsalva

'Desivon' är ett invertsåpepreparat med starkt desinficerande och rengörande verkan. I salvform är det snabbt läkande utan att skada eller reta kroppsvävnaderna.

'Desivon' sårsalva innehåller icke fett och är löslig i vatten. Förutom sin starkt bakteriedödande effekt har 'Desivon' sårsalva den fördelen, att den ej hindrar vätskeavsöndring från såret. Salvan främjar därför en snabb och naturlig sårhäkning.

'Desivon' sårsalva är lämplig vid olika sårskador, munsår, finnar, kvisslor etc. lindrar sveda och klåda från insektsstyg, maneter och dyl. Genom salvbasens vattenlöslighet kan man utan svårighet avlägsna salvan och ev. fläckar.

ASTRA

Södertälje